

Balragi 176

176
1614

NYÍRVÍZSZABÁLYOZÓK.

TRAGICO-SARCASTICO-HUMORISTICUS
KORRAJZ

MEZÖSY LÁSZLÓTÓL.

Motto:

Itt az írás, forgassátok érett észszel, józanon,
Ebből megtanulhatjátok, (hogy verték a Nyírt agyon).

Kölcsey.

16.

SÁROSPATAK.

Nyomtatta Steinfeld B., a ref. főiskola betűivel.

1883.

NYÍRVÍZSZABÁLYOZÓK.

TRAGICO-SARCASTICO-HUMORISTICUS
KORRAJZ

MEZŐSY LÁSZLÓTÓL.

Motto:

Itt az írás, forgassátok érett észszel, józanon,
Ebből megtanulhatjátok, (hogy verték a Nyírt agyon).

Kölcsey.

Bolti ára 1 forint.

SÁROSPATAK.

Nyomtatta Steinfeld B., a ref. főiskola betűivel.

1883.

612 F 32 025 61862

DE BALLAGI GÉZA.

I. Olvasóimhoz.

Ha valaki, mint például most én, 70 éves korában jő azon ötletre, hogy fiatal, kezdő írók módjára első röpiratát bocsátja az olvasó közönség eleibe, az a valaki bizonyosan nem számít reá, hogy hátra lehető pár éve alatt, u. m. Walter Skott, Bulwer, vagy Jókay, ész-szüleményeinek gazdag mannahullásával, még egy egész házi könyvtárt fog benépesíteni. Dicsőséget, hírt, vagy éppen kincseket szerezni? Azt még kevésbé remélheti, kivált, ha első mutatvány-könyvének tárgya s címe is már oly sovány, oly száraz valami, melyről elragadó képeket varázsolni le, még egy Byronnak, Victor Hugonak, vagy Petőfinek is ugyancsak dolgot adna. Nyírvízsabályozók!! Mily végtelen prózai eszme-csoportozat ez!! Ha olvassuk, vagy valakitől halljuk ezen kifejezést: azonnal kubik-gödrök, néhány száz rongyos, éhes, sápadt arcu munkás, gazdag nyereségre számító vállalkozók s élmezők füstölgő deszkabódéi, önkénytelenül jutnak eszünkbe. Azonnal ásók, földhányó vaslapátok csattogása, furikok és targoncák nyikorgása üti meg füleinket; természetesen ott

*

képzelve mellettök egynehány munkavezető, tollas vadászkalapokkal díszített, térdig érő magas eszmákat viselő, s vállukon sárga bőrtáskával ellátott mérnököt is.

Azonban mind sokkal egyszerűbb tárgyak s illetőleg személyek ezek így együttvéve is, semhogy róluk oly kedves hangon lehessen írni; hogy talán kis röpiratomhoz kötött vágyait, különösen szép olvasó nőimnek, vélek kielégíthessem. Legyenek azért elnézéssel irántam, a már úgy is öreg legény iránt, ha első s talán utolsó kísérletem nem sikerülne. Victor Hugo azt mondja, hogy az olvasó megbocsát mindent az írónak, csak azt nem, ha untatja; reményelem, én untatni nem fogok. Ne feledjék, hogy kis könyvem kiadásával úgy se volt más célom, mint a kormánynak, a Nyírvízszabályozás körül véghezvitt erőszakoskodásait, s az összeerőszakolt társulat ügyvezetői által elkövetett s többé már ma alig pótolható érdekszülte hibáit felmutatni, s az egyesek roszakaratából eredt mulasztásokat jelezni, s végre az érdekeltség nagy részénél tapasztalt példanélküli gyávaságot, igaz jogaik védelme körül tanusított férfiatlan jellemzőséget érdem szerint megróni.

Miután pedig a latin példaszó azt mondja: „scripta manent, verba volant — a szó elrepül, az írás megmarad,” remélhetem én is, hogy azon néhány száz kinyomatott köny-

vecskémből, valami lom- vagy levéltárában a Nyírnek, talán megmarad egy-két példány, s így ezután sok, sok idők mulva, midőn ez az öltő ember, mely a Nyírvízszabályozás szerencsétlen eszméjét valósította, s valósulni megengedte, rég, rég örök álmát fogja aludni: az ezen művelet csapásai s terhe alatt szenvedő ivadéknak lesz miből megolvasni, hogy mégis volt annyi sok félrevezetett s csalódásban ringatott apák és ősök nagy száma mellett egy pár olyan nyíri ember is, kik belátva a fenyegető veszélyt, eleitől fogva végig küzdöttek szóval, írásban, egész erejükkel a Nyírvizek ily nagy keretbeni s milliókat felemésztő, de azért célhoz soha nem vezethető szabályozása ellen.

Ezen kis könyvemből meg fogja a késő ivadék olvashatni, hogy mégis volt egynehány embere a Nyírnek, kik igyekeztek a látni nem akarók szeméit felnyitni, az eltévedteket útba vezetni, s kimutatni, hogy az a drága, kölcsönpénzzel keresztülvitt szabályozás nemcsak anyagilag lesz reánk káros, hanem annak létesítését természetellenes s emberi erővel el sem hárítható okok is gátolják. Meg fogja olvashatni, hogy voltak, akik figyelmeztették a kormányt, hogy a mi geológiai helyzetünk egészen más, s eltér a Duna, Tisza, Dráva, vagy más folyók mellett fekvő szabályozott lapályok természetétől; s hogy a Nyírségéhez hasonló helyzet talán sehohsem mutatkozik édes hazánk-

ban. Mert, míg más szabályozó-társulatoknál a megmentett föld többnyire egy tagban, két-három, néhol öt-hatszázézer holdakra menő s mértföldekig nyúló területekben tűnnek fel, hol, ha a nyári száraz hónapokban egy juniusi vagy juliusi erős zápor elvonúl felettük, áldást áraszt a már sárgulni kezdő növényekre: addig nagyrészt a Nyír mentesítendő területei, két, öt, tíz, ötven, száz vagy legfeljebb háromszáz holdankint váltakozó, homokdombokkal övedzett tó-fenekek lévén, még ha meg is engednénk, hogy mentesítve ezen feneket mind repce-, búza- és dohánytermő talajt cserélne ki (pedig, dehogy cserélnek! dehogy cserélnek!!) ki — lesznek téve évről-évre, néha többször is, hogy egy erős 3—4 óráig tartó zápor után megtelnek fél vagy egész öles vízzel, ezeknek leeresztésére pedig a tervezett, ásott árkokon, a fő állammérnök szavait írva: öt, hat nap lesz szükséges. Miután pedig a dohánynak, repcének, búzának, negyvennyolc órai két láb magas vízállás is elég, hogy az ördögé legyen, csaknem minden esztendőben tehát oda fog veszni a belevetett mag vagy beleültetett plánta, s véle semmisül meg a gazda reménye, fáradtságának s költségeinek jutalma.

Ha pedig a milliókba kerített szabályozás csak annyi eredményt fog nyújtani a nyíri birtokoságnak, hogy a mostani vízborította sarak fenekét, melyek szabályozatlan állapotban is nádat.

gyikényt, halat, piócát, vadmadarak ezreit, sertéslegelőt bőven nyujtanak, legfelebb mételyes, sásas legelőkké, vagy marhakíznó vadszénát, téli takarmányt termő rétekké alakíthatók által csak: akkor kilesznek dobva a Nyírvízszabályozók milliói, akkor vándorbotot vehet kezébe a Nyír 80 községe s lakhelyet cserélhet Hadikfalván s Istensegítsen a most hazatérő csángókkal s bátran elmondhatjuk Kosciuszkoval: *Finis Betuliae*. Vessen követ fejemre bárki, ha ezek nem mind így fognak bekövetkezni. Nyolcezer tősgyökeres magyar család ötven éven keresztül ki lesz szolgáltatva egy pár nagy úr szeszéje miatt a foglaló bírák és végrehajtók örök zaklatásainak.

És az államközeg, a kormány szakértő főmérnöke, Bertalan Lajos úr, a legutolsó Nyírvízgyűlésen tett ezen megjegyzéseimre mit felelt? Ennyit: A nyíri tavak vizeit mi mérnökök lecsapoljuk, a zápor és az áldás Isten kezében van. Gyenge vigasztaló szavak biz ezek, de kormányközegtől ez is szép vallomás. Szegény Nyír!! Szegény elhagyatott nép!! Vezéridek elpártoltak, letették fegyveröket, sőt ellenségeiddel szövetkezve, szembe fordultak veled.

A jog, mit az erőszak elrabol, visszaszerezhető; de mit maga adott fel a Nyír, az odaveszett örökre.

II. Bevezetés.

Ameddig a történet vissza bír pillantani a régmúlt idők bizonytalanságaiban, azt tanítja, hogy minden kornak volt egy bizonyos rögeszméje, mániája, magyarul motoszsza, melynek az emberiség hódol, odaadta magát, olykor rajongott érte. Így ezután a történészek összecsomagoltak egynehány századot és azt elnevezték ezen egyik vagy másik uralkodó eszméről kereskedelmi korszaknak (mercantilis aetas); katonai korszaknak (militaris aetas), vagy vegyes katonai s kereskedelmi korszaknak (mercantili militaris aetas). A cholchisi arany-gyapjuérti fáradozás, Páris aranyalmája s miatta a trójai háború, mind ezen korszakok jellemvonásainak maradványai. Azután volt kor, midőn a népek felkerekedtek, pedig nem fogadták őket olyan vendégszeretettel, mint mi csángó testvéreinket, s elmentek száz megszázezeren, kicsinye-nagyja vándorolni, hazát keresni, ezt hívták népvándorlásnak. Ekkor jöttünk mi is ide a Macelláriuk, Borleák, meg a Hurbánok, Hlavacsekek, Szedlacsekek nagy boszúságára olyan messziről, hogy ma már magunk

sem tudjuk bizonyosan megmondani, honnan. Azután a keresztyén hit eszméi diadalmaskodtak a Judaismus, Paganismus felett. Majd a szentsír fegyveres lovagjai özönlöttek Jeruzsálembe keresztetes hadaikkal. Majd a reformáció, utána csakhamar a szent inquisitio mágja-tüzei Európaszerte lángoltak fel. Most legközelebb a francia egalité liberté magasztos eszméi által keltett hangok, elfajulva a communismus és nihilismus aljasságaivá, rettegtek az aliquid habentes többrendű osztályait. Ezen kornak, melyet a történész a gázság korszakának (aetas nequitiae et corruptionis) fog okvetetlen elnevezni, a sok közül szinte egyik kedvenc és rögeszméje a vízszabályozás és leginkább az érdekből kezdett vízszabályozás, összeegyeztetve a más kárán való gazdagodás és boldogulás nemtelen eszméjével.

Szabolcsmegye közönségét s társasköreit is szinte két ilyen, a jelenkor mániája által felidézett eszme foglalkoztatja most leginkább. Egyik az eszlári rejtélyes gyilkosság szülte antisemitismus, másik a Nyírvízszabályozó-társaság végzetes helyzete. Az első tárgy erkölcsi, bírói kezekben van letéve, azért még most nem szólhatok hozzá. A második ellenben tisztán anyagi, zsebünket közvetlen érintő kérdés levén, mely e megye nyolcvan községe, közel 8 ezerre menő kisebb-nagyobb birtokosai felett örök időkre határoz: jogom van

hozzá, hogy véleményemet ezen szerencsétlen ügyről még akkor is, midőn már alig segíthetek, leplezetlenül s egész őszinteséggel elmondhassam.

A római költő Ovidként „Si licet in parvis exemplis grandibus uti.“ Ha szabad kis dolognál nagy hasonlatokkal élni: a jelen 19-ik század utóbbi évtizedei leforgása alatt, aligha követtetett el nagyobb méltatlanság, nagyobb erőszak, a hatalom által a magát védeni képtelen gyöngébb ellen, mint az, mit Seymour tengernagy elkövetett Anglia érdekében, Egyiptom s különösen Alexandria lakóival; s mint az, mit tizenöt év óta elkövetnek a magyar kormányon egymást felváltott férfiak, Szabolcsmegye nyolevan községe elhagyatott birtokosaival, „egyes kegyeltjeik kedvéért.“ Megszokhattuk volna ugyan már, hogy ami felelősnek esúfolt kormányunk, keletkezése óta, bárki által vezetettett légyen, mindig ugyanegy ösvényen halad, mindig ugyanegy elven nyugszik: „Semmit olyat érvényre jutni nem engedni, mit a nemzet közvéleménye óhajt, vagy csak egyes vidékek anyagi vagy szellemi érdeke követel is; s mindennek olyannak szereznii teljesülést, érvényt — ha kell, törvényhozatal útján is — mit a nép szava elítél és kárhoztat s miellen sokszor egyes vidék érdeke tiltakozik.“ A paragrafusok erdeje száz meg száz pél-

dát mutathat fel állításom igazolására. Így megy ez Bosznia occupációjától kezdve le, az eszlári zsidó sakterek legyezéseig; így van ez a nemzet által útált zsandárság felélesztésétől kezdve, a szegény nyíri birtokosok érdekei lábbal tapodásáig, s lehet mondani: erőszakos megrablásáig.

Azonban, miután e jelen esetben a magánvagyon, a tulajdoni joggal való önkényes rendelkezés systemája foganatosított ellenünk: mindvégig egész elhatározottsággal s férfiasan kellett volna a Nyírnek fellépni, nem pedig meghunyászkodni a kegyosztó dignitások s az ellenvéleményt tűrni nem akaró méltóságok magas szemhunyorításai előtt.

Ez a kifejezés, ez az eszme: „vízszabályozás,” minden józan emberi fogalom szerint egy oly elviselhetlen helyzet, egy oly tűrhetlen állapot létezését feltételezi, valamely partszagató s veszélyes áradásokat okozó folyam vidékein, melytől annak birtokosai, lakosai közakarattal, vált válhoz vetve s ha kell, még áldozatok hozatalával is menekülni akarnak, remélve még azt is, hogy befektetett tőkék után közvetve vagy közvetlen, kisebb vagy nagyobb hasznot is húzhatnak idővel. Ezek az elveken alakult csak maga a csavargós Tisza két partján több mint harminc vízszabályozó-társulat; ezen elvek szerint alakultak édes hazánkban a Dunánál, Vágnál, Drávánál, Kőrösnél, Marosnál,

Berettyónál, Ipolynál, Hernádnál és Latorcánál stb. a számos szabályozó-társulatok. Mégis ezen egymást megértő, közös erővel fáradozó érdekeltekből önként alakult társulatok is hányszor arattak már jutalom és haszon helyett kárt és csalattatást? Mi vigasztaló, mi boldog jövőt várhatott tehát magára nézve ezen társulatoknak, azon balkézre született kis testvére, mely nem a fentebb jelzett rendes alakulás processusán jött létre, melynek fogantatását az erőszak eszközölte, melynek születésénél, az érdekeltek évekig tartó ellentállása dacára, a kormányhatalom bábáskodott, melyet megkereszteltek a kormánybiztosok, szoptattak a kormányszak közegei, a Kisszeliek, melyet ápolt, a léprevezetett nyíri birtokosok könnyen hívősége, végre növelt a társulat ügyei vezetését, tolkodva magára vállalt némely zászlóvivőink önhazonlesése s törleszkedése, a nagy urak fényes kaputrokjához.

Ez a csodaszülött testvér a „Nyírvízszabályozó-társulat volt.“ Élt harmadfél évet, azonban mult 1881. augusztus 15-én öngyilkossá lett. De miután Szabolesban most divat a hullák exhumatioja, ezt az élve eltemetettnek állított cadavert szinte felásták. A kormány ugyanis leküldött hozzánk egy kipróbált politikai sírásót, kormánybiztos Meczner Gyula képében, s addig Scheit-hauerezték, addig dörzsölték s addig galvanisálták,

hogy a tetszhalott — bár igen vérszegényen — életre ébredt; eléri-e a törvényes kort? ez a jövő titka.

Megérthetővé akarván tenni ezen comico tragicus históriát, hogy jól foghassa fel még a mi ügyeinkkel ösmeretlen idegen olvasó is, el fogom beszélni bővebben az egész dolgot; jót állok érte becsületemmel, hogy minden sorom igazság lesz s igyekszem, hogy ne legyen valami száraz számtani olvasmány: történet lesz és a történet nem untató.

III. Szabolcs térképe.

Először is lerajzolom Szabolcsmegye mappáját (térképét), de miután azt csak úgy tollammal szabadkézzel végzem, ne várjon senki tőlem valami nagy mérnöki pontosságot; astrolabium, scálák nincsenek rendelkezésemre.

Kevés megye van Magyarországon olyan, mint Szabolcs, melynek nyolcvan négyszög mértföldes belterületén sem hegye, sem folyója nincs olyan, mely megérdemelné az elnevezést; mint Zemplénben a kis Ronyva, mint a Hevesmegyei kis Zagyva és Eger, vagy a borsodiak kis Pecéje, Szinvája, melyek Miskolcot úgy megreszkettették: nekünk ily jelentéktelen folyóvizeink sincsenek. S bár a Tisza nyugotról Zemplén, északról Ung felől átöleli határaink széleit, azért ha száraz esztendők fordulnak, a homokos Nyírben szomjan vész el a barom, s a gémes kútak fenekén ugyancsak bajjal merül meg az itató veder.

A Nyír 20 □ mértföldet foglal el, ezen víznélküli megye kellő közepéből 80 kisebb-nagyobb népességű községeivel; szélessége mintegy 3 ma-

gyar mértföld. Keleti oldalán a kihalt híres Báthori család ősi fészke, Nyírbátor áll, nyugati szélén a megye fővárosa, az emelkedő Nyiregyháza vet neki határt; hossza 5 mértföld, délre az új Hajdú-megyéig nyúlik, észak felé a Tisza áradásainak s a nyíri homok-dombokról őszszel és tavasszal olvadva lefutó hó- és esővizeknek örök idők óta recipiensül kijelölt rétközi lapályokra megy véggel. Sovány szélhordta talajának, habár észrevehetetlenül is, északról délfelé oly magas emelkedése van, hogy a rétközön fekvő ibrányi vagy besztereci várromoknál, az emelkedettebb déli szélén álló hajdú-hadházi templom fundamentoma már 20 öllel fekszik magasabban. Ezen 20 öles emelkedés teszi azután azt, hogy Hadház irányában előáll egy választó-vonal, melyen túl az eső- és hóvizek mind délre, azaz Debrecen felé a Berettyóba, azon választó-vonalon innen pedig, mint a Poprád, mind észak felé, a Rétközre, vagyis a Tiszába folynak. Ezen körülményt jól kell megjegyezni, mert ez idézte elő azt a 20 évig tartó küzdelmet és versengést a felső-szabolcsi Tiszaszabályozó-társulattal, melyet a szegény nyíri közbirtokosság eddig is már hat- vagy hétszáz ezer méltatlanul kicsikart osztrák forint feláldozásával tudott lecsilapítani. Ez a körülmény okozta azt, hogy a sokszor vízhiányban szenvedő Nyír, erővel vízszabályozó-társulattá alakíttatott a kormánybiztosok

és más kormányközegek hatalomszava által; ezen körülmény következése az, hogy a megalakult nyíri szabályozó-társulat igazgatósága és mérnöke, azon régi alapeszmén indulva el, hogy jobb a nagy kazal, mint a kis boglya környékén kapargatni: egy közel 3 millió forintba került vízszabályozási tervet készítettek a folyóvízzel sem bíró nyíri homokok részére; azaz, hogy míg a gróf Dégenfeld elnöksége alatt álló egyik Tiszaszabályozó-társulat, 1200 ölével számított egy hold mentesített földért fizet évenként 6—7 kreárt, akkor ugyanannyi földmentesítésért a folyóvizet sohasem látott nyíri ember 50 esztendeig minden évben fizessen 2—3 frtot; vagyis példával még jobban világosítva fel a dolgot: míg egy nyíri helység, vegyük fel Szakoly, a végrehajtók és foglaló bírák zaklatásaival országos adóban nagynehezen fizet ma ötezer frtot, azon szabályozási terv szerint még fizetett volna hatezer frtot, vagyis összesen évenként 11 ezer frtot. Ez a 3 millióval fenyegető rémhír rebbenette azután szét 1881. augusztus 15-én a különben is csak erővel összetákolt társulatot, ezt kiáltva: „liquidáljunk;“ azonban sokkal előbb kell kezdeni s rendszeresen előadni a dolgokat, hogy bebizonyítsam azt, mit eddig szórványosan előadtam.

IV. Gróf Szécheny István és az Árgó.

A negyvenes években jelent meg legelőször gróf Szécheny István, az Árgó kis hajóval a Tisza vidékén. Egy gőzös akkor új tünemény volt; vele még a nagy ember megjelenése, felvillanyozták a vidék összes lakosságát. A tiszta két partján, merre az Árgón Szécheny járt, népek ezrei hemzsegték, bámulták a hajót, mint szeldeli forgó kerekeivel a még eddig szűz Tisza hullámaival; bámulták a nemes gróftól vastag fekete szemöldökével, nyírott kis bajuszával, mint Amerika vadnépei az új világot felfedezett Kolumbust csodálták. Tisza-Dobon a maga kastélyában gróf Andrássy Károly, a Gyula atyja, a szabolcsi; Tokajban herceg Bretzenheim Ferdinánd, a zempléni küldöttség élén fogadták a nemzet kedvelt fiát; Sárospatakig, akkor a Bretzenheim, régen a Rákócziak váráig hajón vitte fel Szécheny az őt üdvözlő tiszta-vidéki két megye küldöttségeit. Ki tudja, mikor lát a Bodrog többé gőzhajót? s ki tudja, mikor lát a pataki vár ilyen vendégeket? Másnap Sátoralja-Ujhelyben, a megye tanácskozó-termében volt a nagy gyűlés; mint

ifjú, ott voltam magam is. Szécheny foglalta el az elnöki széket, a zsúfolásig megtelt tágas terem reszketett a felhangzott éljen kiáltásoktól. Mint mindig, akkor is humorral fűszerezett beszéde mézként folyt ajkairól. „Tokaj kivilágítással, ragyogó fénynyel fogadott tegnapelőtt este — mondá a gróf — egy ablakban transparentban magam magamatis ott láttam veres nadrágban, hiszen még nem érdemlem ily hamar a tiszteltetést; majd ha a szabályozás sikerülni fog, nagy idő múlva, mikor már én nem leszek, talán meg fogom érdemelni unokáinktól, hogy nevemet megemlegessék.“ A Tiszaszabályozás eszméjét jött akkor hirdetni s igyekezett elplántálni; a nagy ember sejtelve nem csalta meg, a bekövetkezett szegedi és vidékén történt rémesemények lebeghettek talán már akkor is látnoki szemei előtt; hiszen, ki tudja mikor fogja valaha az utókor megülni a sikerrel befejezett Tiszaszabályozás nagy ünnepét?

A Beszédes, Paleocapa, Vásárhelyi nevek töltötték el a társasköröket; szabályozás! szabályozás! lett a Tisza vidékén a jelszó, de hiányzott ám a jelszó mellé egy más ige, melyet ma már saját károkon okulva vettek észre a szabályozó tiszai társulatok, „hiányzott az egyöntetőség.“ Szabályozott a Tisza mindkét partján min-

den vidék, alakultak a magok szakállára kisebb-nagyobb társulatok, ennek következése lett először azon egyesekre súlyosan ható különbség, hogy míg egyik társulatnál, melynek mentesített térei repcét, búzát teremnek, évenként egy-egy holdtól 5—6 kr. fizettetik : addig más társulatnál ugyanannyi kiterjedésű szikes homok talajért 3—4 frtot is túlhalad esztendőnként a megrovás; ez még csak kiköszörülhető csorba. De hát az alvidéki óriás katasztrófák ki nem pótolható szerencsétlenségek okai hol keresendők? Bizony nem egyébűt, mint a felsőbb tiszta-vidéki szabályozások mulasztásaiban, rendszertelenségeiben; a nem szabályozott Tisza századokig nem fenyegette elpusztítással Szegedet, Szentest, Vásárhely környékeit; a szabályozott hullámai alá boritá.

A külföldről meghívott olasz- és francia szakférfiak, mérnökök hol és miben találták fel a hibát? nem tudom; én, ki sem szaktudós, sem mérnök nem vagyok ugyan, de a Tisza partján születtem s a Bodrognál növe s töltve 68 évet, láttam azon hosszú idő alatt az 1830-iki árvíztől kezdve, annak annyiféle változatait: megvagyok győződve, erős hitem, hogy az alvidéki szerencsétlenségek egyik oka az is, hogy a Tiszát csaknem minden ponton szabályozták, folyását szűk töltések közé szoritották, átmetszésekkel meggyorsították; itt fentebb pedig bizonyos öblöket, tágasb mélyedé-

seket, terjedelmesebb lapályos részeket, melyeket mintegy maga látszott a természet gyűjtő-medencékül kijelölni, nem hagyták fel régi alakjukban, nem hagyták meg ősi rendeltetésök szolgálatára. Ilyen lett volna például szerintem azon egy pár százezer holdas mélyedés is, melyet a nagy tokaji hegy erős és közeli besarkalásával a szabolcsi, különösen a rakamazi homokdombokhoz, mintegy mesteri kiszámítással maga a természet alkotott meg, feladatául tűzvén ki, hogy a lerohanó Tisza árját egyidőre felfogja, megpihentesse, hogy ott egy tekintélyes részét már maga a föld is eligya, más tetemes részét pedig a nap heve felszívja, szárítsa ki. A rónaszéki sóaknáktól Titelig nem volt a Tisza partján több ilyen nagy medence, nem volt több oly vadregényes vidék, mint ez a költők által megénekelte úszó, vándor-lápok hazája. Tompaként, itt játszottak egymással holdvilágos éjjeleken a csalóka habléányok; itt jött fel a víz színére, minden 100 évben egyszer kondulva meg, az ártatlanul kivégzettek lelkéért, a tündérek ezüst harangja. Mint a felföldi bércecs megyék régi nagynevű urai: a Drugethek, Csákok, Miczbánok, hegyek ormain rakták le menhelyül váraikat, úgy a szabolcsi nemesség, itt ezen ingoványos tájakat választá ki magának s családjának búvó helyül, a mult véres századok annyi viszontagságai elől; a besztereci, a kisvárdai, a demecseri,

az ibrányi várromok mind ezt igazolják. Várak a megye homokdombjain nem léteztek, a kállói végvár, ephemer életével említést sem érdemel.

Maga a megye 1716-ig szinte ezen lápok közt tartá székhelyét, gyűléseit, becses levéltárát a kisvárdai várban. Ezt a mocsáros nagy mélyedést, ezt a nagy fenekes lapályt akarták mentesíteni, mely éjszaki oldalán a Tisza árját, déli oldalán a 20 öllel magasabban fekvő Nyír eső és olvadó hóvizet fogadta örök időktől fogva magában, melyről a szabolcsmegyei régi családok osztálylevelei így szólnak: A rétközi, p. o. a rádi vagy besztereci, mintegy kétezer holdas víz borította, s lóp-szénát, nád- és gyékényt termő birtok jut István testvérnek. Ferenc testvér kapja osztályában a simai pusztabeli háromszáz holdat. János testvér a tolcsvai ciróka szőlőt, az ott levő 50 hold földdel; mindketten fizetvén a legroszabb nyilat húzott István testvérnek külön-külön ezer-ezer magyar forintot. Azt a vidéket akarták szabályozni, melyről az újabkori okmányok ezt mondják: „Alább is megírt Lónyay Menyhért, megveszem Ibrányi Ferenc úr paszabi és ibrányi birtokait, mintegy 15 ezer holdat 10, a javát 20 forintjával; vagy: Én, alább írt Erdő-

hegyi András, Tiszteletes Horváth István úrnak eladom gégényi birtokom holdját 1 frt., a javát pedig 5 forintjával; vagy: Testvér! a Gégényi határban a szabályozással kapok mintegy 1000, ezer hold földet, vállald el örök időre a szabályozási költségeket, felét, úgymint 500, ötszáz holdat örökre neked s maradéknak ajándékozom, aláírva Mezösy Tamás. Nem fogadtam el az ajánlatot.

Ezt a nagy ingoványos mélyedést tűzte ki a felső-szabolcsi Tiszaszabályozó-társulat mentesítési munkálatok tárgyául, melyről nem képzelte soha senki, hogy barázdát döntsön rajta a Vidacs és Hovárth eke, melynek szabályozási munkálataihoz mérve, a többi tiszai társulatok műveletei ma is csak gyermekjátékok, ezt a valódi gödények és kócsagok birodalmát! Fog-e sikerülni valaha? A távol jövőben rejlik reá a felelet, ma még annyira bizonytalan, hogyha ezen társulatnak azt mondanák a többi tiszai társulatok: Testvér! hagyj fel te azzal az örökös millió és millió adósságcsinálással, mi 30-an visszatérítjük érdekeltjeiteknek eldobált s eddig is már milliókra rúgó véres verejtékeit; hagyjátok meg nekünk a tokaji hegytől fel Kis-Várdáig, azt a pár százezer holdat régi, természet által kijelölt rendeltetésének, hadd szolgáljon pihenő helyül örökre a lerohanó Tisza,

Ung és Latorca árjainak ; ti is pénzt láttok, talán mi is megmenekszünk az alföldön megújulható katasztrófák egy bizonyos részétől : merek fogadni reá, hogy az én gégényi atyámfiaitól kezdve, fel Lónyay grófig s Kállay András urakig, köszönettel fogadnák ezen még eddig csak magokban titkon érzett tervemet ; mindnyájan örömmel látnák, hogy térnek ismét vissza a vándor-lápok, hogy hangzik fel újra a tündérek bűvár-harangja ; egy holnapig mindig húzná Benczi Gyula Halászbán és Ibrányban, ha a híres algauai bikák helyett egyszer csak újra megbődülne az éj csendét háborító vízi bika, s ha kolokán, sulyom, tukorca és gyöszén boritaná el a bizonytalan dohány- és repce-földeket ; a rétközi egész érdekeltség hozsannát énekelne ezen jelenetek láttára, csak egy kis társaságot látnánk szomorú képpel vándor-botot fogni kezében : a társulat fizetéses tisztjeit, igazgatóit, s a mérnökök és vállalkozók konevesztett hadát.

V. A felső-szabolcsi Tiszaszabályozók.

A felső-szabolcsi Tiszaszabályozó-társulat születése is az ötvenes évek végén, a rendszertelen alakulások korszakában történt. A Szécheny által még a 40-es években előidézett lelkesedésen kívül, sokat mozdított az alakuláson még az a körülmény is, hogy néhai Ibrányi Ferenc birtokait a rétközön Lónyay Menyhért vette meg. Lónyay állván a társulat élére, egész erővel hozzáfogtak a munkához; észak felől a Tisza balpartján a töltések kezdtek emelkedni, s pár év alatt el is készültek; jól-e, célszerűen-e? az már más kérdés, mert a többször előállt kitörések, gátszakadások, melyek úgy Lónyay Menyhértnak, mint az egész társulatnak sok százezer frtra menő károkat okoztak, ezt a kérdést nagyon is megengedhetővé teszik.

Az észak felé eső tiszai védgátak befejezése után, már az ötvenes évek végén megkezdte a Tiszaszabályozó-társulat a védekezést azon eső- és hóvizek ellen is, melyek leginkább tavasszal és ősszel a magasan fekvő Nyír hét völgyeletét mentesítendő területekre folynak.

Horváth mérnök tervet készített, hogy egy 15—20 öl széles, két-három öl mély recipiens kanálist ásatnak Vencsellőtől Berkeszig, parallel a Tiszával mindenütt azon a ponton, hol a Nyír az ő mentesítendő területekkel érintkezik, hogy így a Nyírből a természetes gravitatio alapján 7 völgyeleten: a simain, a kótajin, a kemecsein, a sényőin stb., a berkeszin reájok ömlő hó- és esővizek árjától megmenekedjenek.

A nagy gyűjtő (recipiens) csatorna ásatását elkezdvén ugyancsak az ötvenes években, körülbelől félmértföld hosszúságban, Buj, Bercel irányáig már ki is ásatták. A nyíri birtokosoknak fel sem igen tűnt ezen művelet, a fent lakók azt nem is képzelték, hogy ez valaha őket érdekelhesse, sőt örömmel, részvétellel nézték, hogy ezen jó atyafiak erős szorgalmat fejtenek ki, miként Neptuntól 5, legfeljebb 25 frtjával vásárolt holdját földjeiknek, repce-, búzatermő földdé miként változtatják; de Nyírvízszabályozó-társulat alakítási eszmét még a Szécheny megjelenése okozta lelkesedés sem tudott a szabolcsi ember agyában megfogantatni. Azonban a Tiszaszabályozó-társulat által kezdett nagy gyűjtő-csatorna ásatása egyszer csak minden ok nélkül megszüntetett; évek sora repült el felettünk, a csatorna partjai beszakadtak, fű nőtt rajta s fenyérvirág; néhol barázdát húzott felette a szántó ekéje, mint Csörsz árkanak a nép

már feledni kezdte célját s nevét is, de volt egy ember, ki nem feledte, ki tudta okát a munka beszüntetésének is, ez Lónyay Menyhért volt. A beszüntetéssel egyszerre született meg agyában az áldozatra szánt nyíri birtokosság társulattá való összeerőszakoltatása is. Mert belátván, hogy a nyíri hó- és esővizek ellen megkezdett csatorna kiásatása az ő társulatának talán pár millióba is belekerülhet, mely már a Tisza felőli töltésezek költsége alatt is görnyedezik, feltette magában, hogy itt ki kell gondolni valami okosat, valami kiségitőt, valami Hersli fogást.

Azokba a máramarosiakba, beregiekbe bajos lett volna kötni, őket bevonni, berántani a fizetésbe; bajos lett volna rájuk kiáltani: miért eresztitek az én s társulatom nyakába s rétségeire a Tisza árját? Hanem eszébe jutott, hogy van itt egy szegény, közel 7000 jámbor birtokost számoló vidék, úgy hívják azt, hogy Nyír, ebbe az együgyü népbe kötök én belé, s amint gondolá, úgy tőn. Hiszen Lónyay Menyhért jó diák volt, ezt megengedi róla még az ellenség is, meg még Fráter Sándor is, szóról-szóra tudja ma is Aesop meséit, különösen azt, midőn a farkas és bárány szomjasok lévén, egy folyócskához mentek. Miért eresztitek reám a vizet, jámbor nyíri atyafiak! kiáltott felénk farkas alakban? Mi nem magunk eresztjük, de ha ereszsük is, lásd, hogy mi 20

öllel magasabban felebb állunk nálad, hogy esőt és havat ad a természet, s annak olvadáki ősidők óta mindég feléd futnak, arról mi nem tehetünk; perelj ha akarsz, magával a természettel. Nohát ha ti nem eresztitek is reám, de reám eresztette 100 esztendővel ezelőtt még nagyapátok, a híres Kállay Miklós vicespán, azért tehát meg kell lakolnotok nektek ma. Igaz, mikor Szécheny még fakardal játszhatott, mikor Tiszaszabályozásról ember nem is álmodott, néhai Kállay Miklós, a felejtetetlen jeles szabolcsi alispán, a század elején, 1804—1806-ik években, hosszában a Nyírt metsző hét völgyeletet, rabok munkájával, nem gazdasági vagy haszonlesési célból, de egyedül közgazgatási okból végig csatornáztatta; hogy az addig elposványosodott feneketlen völgyeken, melyeknek szélessége 50 és 400 öl közt váltakozik, lehetővé tétessék hidak, átereszek alkalmazásával a tengelyen való közlekedés.

A mai vasúti kényelmet élvező fiatalabb nemzedék nem is képzelheti azt, mi volt akkor a Szabolcsmegyében való utazás. A folytonos katonai átvonulások Tokajtól Munkács Sztri, Tokajtól Szathmár Erdély felé és mindez Szabolcs Nyírsége 7 szűkebb, szélesebb, örök idők óta posványos völgyein keresztül. Képzelve valaki régi árkok és hidak nélkül Szabolcsmegye helyzetét, csak Nagys és Kis-Kálló közt; ezen 7 völgyeletnek egyikének

állapotát, Kállay Miklós kora előtt! Árkokat húzattott s nagyjából járhatókká tette Szaboles országútait, de álló tavakat nem mozgósított soha; ez a felső-szabolesi társulat légből kapott állítása, rágalmazása; egy-két nyíri birtokos, jelentőséggel alig bíró ujabbkori mozgósításai pedig, igazságszerető és magokéval beérő emberek előtt nem adhattak okot nyolcezer ártatlan birtokos jogtalan megtámadására. Gentsy Károlyt, Molnár Ágostont, Nyiregyházát másképen is meglehetett volna fékezni, ha törvénytelenséget követtek el álló vizeik lebozsátásával. A szegény Nyir védekezett s mentette magát minden erejéből, a küzdelem évről-évre elkeseredettebb lett a Nyir és a Tisza-ártér birtokosai közt, pedig egy megyének voltak gyermekei, többnyire vérrokonok s olykor testvérek is, de a jogot és igazságot nem engedték általok — ha testvérek is — egyszerre megfojtani.

VI. Az erőszak.

Az alkotmánytalan Géringér, Bach és a sze-
lidebb Sennyey kormányok alatt, kik nem fitog-
tatták parlamentáris lepelben, hogy önkény kor-
mányoz, de egyes befolyásos egyéni érdekek
azért nem áldozták fel, mint ma, ezer meg ezer
szegény család érdekét: Lónyay Menyhért hall-
gatott, nem lépett fel nyilvánosan, követelőleg,
csak ajánlólag, csak javaslólag, Nyírvízzabályozó
eszméivel; de amint a politikai viszonyok változ-
tak, s az ő befolyása s hatalom-tolla növekedett,
fokozatosan változott a hang is a Nyír felé. Végre
a gyöngéd hang parancsszóvá fajult el. Lónyay
Menyhért miniszterelnökké s gróffá levén, eljött-
nek látta az időt, hogy a szegény, védtelen nyíri
hirtokosságot igazai s jogai védelmében letiporja;
meghozatta az 1874-iki 11. törvényt. Kivonatát itt
felmutatom :

1874. évi XI. törvénycikk

a belvizek (értsd Nyírvizek) levezetése körüli eljárásról.

(Szentelést nyert 1874. évi ápril hó 23-án. Kihirdettetett az országgyűlés képviselőházában 1874. évi ápril hó 30-án, a főrendek házában május hó 4-én).

1. §. Belvizek (értsd Nyírvizek) nevezete alatt általában minden feneklő vagy felfakadó, egyes földterületeket állandóan avagy időszakonként elborító vizek értetnek.

2. §. A belvizek (értsd Nyírvizek) kártételeitől való védelem céljából önhatalmulag, az illető érdekeltek meghallgatása és az illetékes hatóság engedélye nélkül, a víz medrét mélyíteni, a víznek más irányt adni, vagy csatornák nyitása és mélyítése által nagyobb mennyiségű lefolyását előidézni, amennyiben ezáltal a víz idegen határra vagy más birtokára bocsáttatik, vagy az oda befolyó víz tömege szaporittatik, valamint másfelől a víz természetes lefolyását nehezítő vagy megakadályozó töltéseket vagy gátakat készíteni, úgy egyeseknek mint társulatoknak tilos.

Az önhatalmulag előállított ily művek, az alispánhoz vagy hasonállású tisztviselőhöz (a kerület, vidék vagy szék alkapitányához, alkirálybirájához, vagy szabad királyi város polgármesteréhez) beadott panasz esetében, közigazgatási úton eltávolítandók, az előbbi állapot helyreállítandó s egy-

úttal a költségek és ezenfelül a körülményekhez képest 500 frtig terjedhető pénzbírság szintén közgazgatási úton behajtandók; fennmaradván az illető sértett félnek a tiltott művek létesítője ellen kártérítési igényeit, a törvény rendes útján érvényesíteni.

4. §. Hatósági engedély útján úgy egyesek, mint e célra alakult társulatok jogot szerezhetnek, hogy ártalmas belvizeiket (Nyírvizek) saját költségükön az illetőknek valódi és teljes kártalanítása mellett, idegen területeken keresztül is a befogadásra képes élő vízbe vagy vízmedencébe levezethessék.

9. §. Ha valamely társulat vagy birtokos belvizeinek (Nyírvizeinek) lefolyását már rendezte, s kitűnnék, hogy az e célból végrehajtott műveletek felhasználásával más belvízzel borított területek is ármentesíthetők lennének: az ily területek tulajdonosai a mentesítő vállalatnak keretébe való utólagos felvételüket kívánhatják.

11. §. Oly esetekben pedig, midőn a belvizeknek (Nyírvizeknek) levezetése államgazdasági vagy közegészségi tekintetből, vagy a megtámadott köz- és vasútak, községek, ipartelepek megmentése céljából szükséges és e végre sem egyesek, sem társulatok lépéseket önként nem tesznek: a közmunka- és közlekedési miniszter a terveket, a költségvetéseket, az érdekeltség fokát, valamint a

mentesítendő területek értékelkedését kimutató kiszámításokat elkészítetteti és ha ezekből kitűnik, hogy az értékelkedés alapján elérhető több jövedelem a munkák keresztülvitelére szükséges tőke kamatait és törlesztési hányadát fedezni fogja: a társulat megalakítását hivatalból megkísérli, s ha ez nem sikerülne, a törvényhozás ez iránti intézkedését előzetesen kieszközölvén, a munkákat végrehajtja és e célból esetleg kormánybiztost is nevez ki; a munkálatokat, valamint a kezelési költségeket az érdekelt földtulajdonosokra haszonaránylag kivetteti és közigazgatási úton behajtja.

14. §. A belvizek (Nyírvizek) levezetésére létesített minden munkálat és építmény, nemkülönben a vízeresztő árkoknak és a belvizek levezetésére szolgáló patakoknak, természetes ereknek és vízfolyásoknak megrongálása az 1868. 54. törvénycikk 93. §-ában kijelölt bíróság által, sommás eljárás mellett, az 1840. 9-ik törvénycikk 12., 13., 14., 15-ik §§-ai szerint, a testi fenyíték kizárásával fenyítettik meg.

17. §. Ezen törvény végrehajtásával a közmunka- és közlekedési miniszter bizatik meg.

Ez a rövid törvény a Nyír megrontója.

Ennek alapján a kormánynáli befolyásával kormánybiztost küldött reánk 1876-ban, Beöthy Lajos, Hevesmegyei főispán képében, ki is kétháromszori kísérlettel megalakíttatá, vagyis inkább

kierőszakolta a Nyírvízszabályozó-társulat létrejöttét 1879-ben, hogy így egy tömegben legyen kit üstökön fogni, annyi ezer birtokos képében. Előbb egy oly lépést kísérelt ugyan meg ellenünk már a mostani Tisza-kormány által, melyet komoly ember ha végig hallgat, hajlandó tréfának képzelni inkább, mint valóságnak. Ugyanis, volt közlekedési miniszter, Péchy Tamás által, egy rendeletet iratott alá Lónyay Menyhért, melyet Péchynek nem volt szabad elolvasni; különben ha elolvasá, lehetetlen feltennem Péchy Tamásról, kit én és az egész világ is dolgaiba betekintő, becsületes, józan gondolkozású magyar embernek ösmer, hogy ezt valaha aláírta volna. A Szabolcsmegyéhez menesztett s levéltárában ma is megtekinthető csodarendelet nem tartalmaz sem többet, sem kevesebbet, minthogy azon hét völgyelet torkolatai, melyeken a Nyír eső- és hóvizei örök idők óta húszól magas eséssel a Tiszába folynak, falaztassanak be. Hányassék el! szolt az egyszeri álmából felköltött táblabíró a zöldasztal mellett; dehát mi hányattassék el? kérdé a szavazást sürgető alispán. A tokaji hegy, mondá komolyan a tréfás szomszéd sugdosására figyelő öreg D . . . ly bácsi.

Nagy kérdés: nem könnyebb lett volna-e a tokaji hegyet elhányni, vagy Berkesztől Vencselőig Péchy Tamás rendeletére egy öt mértföld

hosszú, 22 öl magas, illő vastagsággal ellátott, oly kőfalat húzni, melyhez mérten a chinai fal csak nádkerítés, vagy legfelebb deák-sövény lehetne; mely ha valahogy bolondjába felépül, 80 községét a Nyírnek s közte a miniszterelnök ipa gróf Dégenfeld emeletes kastélyát Baktán, de még ez csak tűrhető, hanem a pócsi boldogságos szűz Mária két-tornyú menházát csodaképével együtt víz alá borította volna, s előáll a Nyír felett újra az Ipolyi Arnold s más régészek által gyanított édes tenger; meggondolta-e ezt Péchy Tamás? lehetetlen.

A szegény nyíri birtokosság már ekkor belátta, hogy elől tűz, hátul víz fenyegeti. Az ügyek élén állt jobbjai, az Elek Mihályok, a Bónis Sámuelek, Somossy Ignácok, a Kállay Emmánuelek, a Kállay Ödönök stb. részint elhaltak, részint változott viszonyaiknál fogva nyíri érdekeltek lenni megszűntek. A még élő vezérek nagyobb részében nem volt meg többé az erély és akarat, a felső Tiszaszabályozó-társulat jogtalan követelésének, pressiojának ellentállani s felülről is biztatva, csaknem biztosítva a hozzánk küldött kormány-közegek, különösen Kisszeli állam-mérnök által, hogy az ő vezetése alatt kidolgozott s a kormánynál is felülvizsgált, helybenhagyott szabályozási tervek kivitele nem haladják meg az egymillió frt. terhet, s így az alapúl felvett mintegy 70,000 hold

mentesítendő ártér után 50 év alatt törlesztve, hollanként egy évben nem lesz egy frtnál több a kiadás; s közgazdasági, közegészségi szempontból pedig a kormánytól tetemes segédösszegeket várhat, ha megalakúl a társaság: 1879. évi március 13-án Nyiregyházán, Beöthy Lajos kormánybiztos elnöklete alatt tartott nagy gyűlésben, a még akkor is ellentmondó kisebbség dacára, szavazattöbbséggel megadta magát a Nyír; s több mint 7000 kisebb-nagyobb birtokos rovására a megjelentek társulattá alakultak. Meg volt téve az első szerencsétlen baklövés. Él Beöthy ma is, mint egyike a legbecsületesebb régi táblabíráknak, él Kisszeli mérnök úr is, ki recsegő nyelvvel Beöthy oldalához volt csatolva; találtak-e a Nyíren eleintén csak egy embert is, ki szabályozni akart volna? megmondhatják: bizony, nem találtak! A kormány szabályoz, ha önök nem akarnak is, ez volt Kisszeli minden harmadik szava, ezzel elrémitette a gyávákat.

VII. Az elnökválasztás.

Társulattá alakulva, az érdekeltek legelőször is arról gondolkoztak, hogy egy oly elnököt válasszanak, kinek tekintélye s magas állása lehetőleg ellensúlyozza a reánk jobban-jobban nehezedő felső Tiszaszabályozó-társulat elnökének, gróf Lónyay Menyhértnek kormánynáli befolyását, s enyhítse a kormány erőszakoskodását. Ezt nyíri közbirtokos társunk, Mailáth György ő excellenciája képében véltük feltalálhatni; megválasztatását azonban, fájdalom! temérdek hivatalos teendőivel mentegőtődve, nem fogadta el. Ekkor gróf Károlyi Tiborra vetettük szemünket, ki bátori birtokaival szinte erősen van érdekelve, s a miniszterelnökhöz is közel rokonságban áll; az egyhangú bizalmas felkérésre elfogadta az elnökséget. Emlékszik-e még az olvasó Aesop meséiből arra, midőn a békák Jupitertől királyt kérve, a gólyát kapták urokká. Gróf Károlyi Tibor elnökségével mi, legalább a társulat azon tagjai, kik a Nyírvizek ily nagy keretben foglalt szabályozását a Nyírség viszonyaira mértén akkor is, most is kalamitásnak tekintjük, épen úgy jártunk. Gróf Károlyi Tibor úr ugyanis

a mindenáron való szabályozás eszméjét tűzvéni fel zászlójára: nem az, hogy minket Lónyay gróf s társulata zaklatásai és követelései ellen védelmezett volna, hanem közvetve, inkább Lónyay gróf malmára hajtotta a vizet; s most már előttünk, kik a nyíri 7 völgyelet posványait külön válva, szerény apparatussal, csekély kiadással, megvárva a szárazabb évek fordultát, mikor a költségek harmadára se rúgnak, szóval mintegy házilig akartuk s akarnánk ma is szabályozni: az a helyzet tárult fel, hogy az eddigi egy nagy úr helyett két nagy úr személye, vagy talán kis mértékben szeszélye ellen is kellett védekezni; mert hiába! gróf Károlyi Tibor úrnál is meg van minden lovagias és szép tulajdonai mellett azon sok nagy úrral közös gyengeségből egy bizonyos adag, hogy kedvét megnyerő hajlongóknak több befolyást enged gyakorolni magára s ügyeire, mint kellene; azért elnöksége alatt, míg a Gencsy Károlyok, míg a még akkor nem Nyiregyház városi küldöttek, míg az Uray Miklósok sat. sat., vagy csak csekély személyem saját szempontunkból tett felszólalásai rendesen kihozták sodrából: addig az igazgató, Jármy Ödön szóömlengései, vagy Szeszics mérnök úrnak tagadhatlan, hogy kellő ügyességgel feltalált Pithagorászi figurái s theoreimái elbűvölték elnök ő méltóságát; nem akarta soha belátni a mi igen tisztelt elnök grófunk, hogy azok az

öreg nyíri emberek, kiket a szabályozási ügy ellenségének tartott, utoljára sem oly lágyfejűek, hogy miután több ezer hold mentesítendő területet képviselnek, erővel ráznák le a mutatkozó hasznot magokról s nem húznánk le fejünket, mint bizonyos állat a terített asztról; nem akarta ami grófunk belátni, hogy a világ minden társulata. fizetett igazgatójának s mérnökének első érdeke az, hogy legyen társulat, melynek sok pénzt kell forgatni, és csak másodrendű kérdés az, hol lyukadnak ki a labirinthusból az érdekeltek? Hígye el a gróf nekem, hogy abban a malomban, hol sokat örölnek, akaratlanúl is vastagon meglepi a liszt a molnár csuháját, s első érdeke a molnárnak, hogy legyen malom; a részvényesek osztaléka felett aggódni csak azután jut, ha ugyan jut eszébe. Így van ez a Nyírvizek malmánál is, így gondolkozik erről Szeszics, a mi molnárunk is.

VIII. Az egyezés.

De álljon itt egy világos példa állításom igazolására. A kierőszakolt nyíri társulat létrejötte után mindjárt, midőn már Jármy urat igazgatónak, Szeszics urat mérnöknek választotta a jámbor nyíri atyafiság — én nem! — véget akarván vetni a Tisza-társulattal pár évtizedig fenn állott húzalkodásnak is, elhatározta bizonyos nagyobb összeggel járulni egyszer mindenkorra a Tisza-társulat által maga védelmére ásatandó gyűjtő csatorna költségeihez. Az egyezés helyéül Budapest jelöltetett ki; mindkét társulat küldöttsége teljhatalmat nyert s úgy kelt útra. A tiszaiakat gr. Lónyay Menyhért, a nyíri társulatot Mailáth György ó nagyméltósága vezette; ott volt a küldöttséggel gr. Károlyi Tibor elnökünk is, ott volt Gencsy Károly, Fráter Sándor, Uray Miklós és többen; a szerződés megkötésére előre még jogtudorról is gondoltunk, Vidlicskay József úr képében. Ennyi sok becsületes és értelmes férfi közreműködése, jóakarata, mint a következők mutatta, szakértelem, szaktudomány nélkül, nem az, hogy célra vezetett volna, sőtinkább a nyíri érdekeltség romlása, veszedelme innen dátálódik leginkább.

Az egyezség megkötöttét kétszázötvenezer frtban, ezen világos kikötéssel egyszer mindenkorra, hogy álljon helyre már valahára ezen szabályozási kérdések miatt a családi körökben is elharapódzott viszály helyett a béke. Nem volt Szabolcsmegyében egy laicus ember sem, nem a Pestre járt egyezkedő küldöttség tagjai közt, gróf Károlyi Tibor urat sem véve ki, annyival kevésbé az idehaza maradt érdekeltség tagjai közt, kinek esze ágában is lett volna, hogy a tiszaiak ásatandó gyűjtő csatornája, az egyszer mindenkorra kialkudott 250 ezer frton felül, a nyíri érdekeltségre, közvetve vagy közvetlen csak egy fillérrel is több terhet eredményezhessen. Pedig mennyire csalatkoztunk!!

Mint szakértő, a küldöttséggel Szeszics mérnök úr volt Pestre felküldve; neki kellett tudni, hogy a tiszaiak gyűjtő csatornája kiásatásával, mindazon 7—8 ponton, hol a nyíri völgyeletek vizei a leendő gyűjtő csatornába bevezettetnek, ott mindenütt meg kell a torkolatokat bizonyos messziségre, két oldaltöltéssel, földhányással erősíteni; különben a tömegesítendő vizek, a visszahatás törvénye szerint, a Nyír alsó részén tetemes károkat fognak előidézni, s hogy ezen torkolatok erősítései, melyeket a tiszaiak által ásatandó gyűjtő csatorna tesz szükségessé, több költséget igényelnek, mint a Pesten egyszer minden-

korra kialakudott 250 ezer forint tőke. Mégis az 1880-iki augusztusi nagy gyűlésen — hol a kötött egyezés az érdekeltségnek tudomására hozatott, s hol én fekvő beteg lévén, meg nem jelenhettem — oly nesztelenül, oly zajtalanul esúsztták az igazgató és mérnök ezen kérdést keresztül, hogy míg a tiszaiakkal megkötött kétszázötvenezer frtos egyezés kérdése megérlelésére két évtized volt szükséges; addig a 300 ezer forintba kerülő torkolatok erődítését, ezen legfontosabb kérdést, még csak vita tárgyának sem tűzték ki, mégcsak egy levélváltásra sem méltatták köztünk és a tiszai társulat közt. Egy negyedóra mindent megérlelt. Pedig: Qui est Causa Causae sat., azaz, aki oka az oknak, az oka az okozatnak is; ezen az alapon nincs bíró a földön, ki a tiszaiakat a torkolatok megerősítése költségei egy nagyobb részében el ne marasztotta volna. A bőbeszédű igazgatónak ekkor leragadtak ajkai, a fogalmazni és írni annyira képes mérnöknek nem fogott jegyzői pennája, nem volt kedve a tiszaiakhoz csak egy hivatalos kérdést is intézni.

Már Budapesten az egyezés megkötésekor is, midőn meghatalmazott küldöttünk, Gencsy Károly felszólította Szeszics mérnököt, ha valjon ezen torkolati munkálatok kiadásai nem lesznek-e társulatunkra tetemesek? azzal nyugtatta meg, hogy azok semmi esetre sem

fogják meghaladni a 25—30 ezer frtot; nem érdemi meg, hogy az egyezséget hátráltassa, vagy éppen meghiúsítsa. Nem, mert tartottak tőle, igazgató és mérnök, hogy ezen kérdés felvetése bizonytalan térre állítja az ő jövedelmet ígérő állásukat. Midőn elfogadta a jámbor s vigyázatlan nyíri érdekelttség a még csak nem is álmodott torkolati műveletek óriás költségét, akkor terjesztette be azután az igazgatóság egész szerényen, hogy biz azoknak a kibecsültetést igénylő földterületeknek az ára, hidak kiépítése, melyeket mind a torkolatok megkívánt munkálatai tesznek nélkülözhetlenné; szóval az összes 7—8 torkolat megerősítése: a kialakított 250 ezer forinton felül, még a 300 ezer forintot is körülbelül meghaladja.

Az egyszeri ekklezsiával is így bánt el a furfangos építő-mester; igaz, hogy a templom s torony építését tízezer forintra terveztem s alkudtam, de a csillag és gomb ára, a feltevésével, felszenteléssel együtt, még tizenegyezer forintra rúg.

Ilyen formán járt el a nyíri birtokossággal Szeszics mérnök úr is, csak hogy az ilyen építő-mesterek azután vagy nem értik szakmájukat, s akkor nem egyebek, mint diplomatikus vagy nem diplomás tökfilkók, vagy értik s készakarva, számításal lövik a bakot; akkor a kiérdemlett címet elhallgatom, mert a két név közt igen nehéz lesz rájuk nézve a választás. A polyp is így csendesen

vágja be csápjait áldozata testébe, hogy később ne menekülhessen. Az áfrikai süppedő homoktengerre tévedt ösmeretlen útasnak is először csak léptei nehezednek meg, s nem gyanítva semmi bajt, semmi veszélyt, tovább-tovább halad, majd bokáig, majd utóbb térdig süppednek le lábai, majd később kötésig, hónaljig süpped el; már akkor szabadulna, de késő minden törekvése; lehányja ruháit, segítségért kiált, a vést ösmerő bennszülött távolról hallgatja, s midőn összecsap feje felett a feneketlen mélység s eltűnik örökre, hason csúszva, ügyesen szedi össze ruháit s pénzét a ravasz beduin. Az az igazgató, az a mérnök, aki ösmeretlen tájakon haladó s benne bizalmat helyező társulatát így hagyja beljebb-beljebb keveredni a hinárba, nagyon sokban hasonlóná tette érdekeltjei helyzetét, az elsüppedt áfrikai utazó sorsával. Ez az egyik eset, amit elakartam mondani a sok közül; ez az eset az, melynek előálltával, még ha lett volna is valami bizalmam, elveszett örökre igazgató és mérnökünk iránt.

Az elnöklő grófra, az ilyen esetek sem hatottak; Jármý Ödön és Szeszics úr nagyon a kedvében tudtak járni. A gróf helyén tudja-e az olvasó mit teszek én? elvittem volna az egyiket máscai uradalmamba igazgatónak, másikat a bátoriba mérnöknek; a Nyír nem reklamálta volna vissza soha, annyit mondhatok a méltóságos grófnak, s nem letünk volna szerencsétlenek.

IX. A kép alkalmazása.

Midőn a Nyírvízszabályozónak bérnált társulatot szintén sikerült a Kisszelieknek, a Szeszicseknek, hogy másokat ne nevezzenek, közvetve vagy közvetlen a süppedő talajra reá léptetni: alig volt többé mód a menekülésre. Lesseps, a híres francia mérnök, nem kezdte nagyobb apparátussal a világhírű suezi csatorna ásatását, mint amilyen zajjal fogott Szeszics úr hozzá, a Nyírvízszabályozási munkálatok előkészületeihez. A társulat hivatalos iroda-helyisége, mint méhkas, úgy hemzsegett a sok felfogadott mérnököktől. Tudtuk azt, hogy nervus rerum gerendarum pecunia. Károlyi Tibor gróf nevével s befolyásával pedig könnyű milliókat is elővarázsolni. Felcsíptünk tehát előjáróban vagy 160 ezer forintocskát. Az eltévedt útas léptei nehezedtek. Legelőször is a grófi elnök Szeszics mérnöknek, a társulat megalakítása körül kifejtett fáradságáért, 3 ezer frtot szavaztatott meg belőle. Szerintem Kisszeli ötven, Szeszics pedig huszonöt vonás frttal méltóbban lettek volna jutalmazva. Nem szólottam ellene még én sem, 3 ezer forint, gondoltam, nem oly nagy összeg, hogy az

új elnök grófnak a dolgok kezdetén mindjárt kedvét szegjük meg érette ; most már bánom, hogy meg nem szegtem, talán még akkor meglehetett volna az érdekeltséget menteni mostani kétségbeejtő helyzetéből. Csakhamar azután megkezdődött az ártérfejlesztés munkálata ; elébb, hogy gyorsan haladjunk, három külön működő 5—10 frttal napdíjazott egyénekből álló küldöttséggel, minden küldöttség mérnökökkel ellátva természetesen ; azonban, hogy a munkában nagyobb egyöntetőség legyen, egy holnap mulva a háromból egy küldöttséget alakítánk. Ezen fejlesztési munkák is belekerültek a társulatnak 20—25 ezer frt. körül. A Tisza-társulattal kötött egyezés szerint, a kialakított 250 ezer frt. első részlet letételének ideje is elérkezett ; lefizettük. A vándor léptei nyomról-nyomra nehezdedtek.

Kevés idő mulva, 1880. július 21-én, a választmánynak jelentés tétetett az igazgató és mérnök által, hogy a tiszaiak által már szeptemberben okvetlen elkészítendő, köztünk legyen mondva, még ma sem kész gyűjtő csatornájában a Vencsellőtől feltolakodható Tisza, s a tömegesült Nyírvizek az 1880-ik őszén és 1881-iki tavaszon a torkolatoknál majd nagyobb károkat okozhatnak, tehát azokat rögtön munkába vétessük, s felelősség terhe alatt elkészíttessük. Azért a legalsó simai, kótaji és kemecsei torkolatokat árlejtésen 80 ezer frtért,

Führer és Lux vállalkozóknak kiadtuk, s bár ezen három torkolat elkészítése szerződésileg mind a társulatot, mind a vállalkozókat egyaránt kötelezte, annak bevégzése bizonyos számú munkanapokhoz köttetett: még mai napig, azaz harmadik évre sem készültek el. A kormány s közegei által jósolt károk ugyan nem álltak elő a Nyírben, de hogy mégis el nem készültek, annak is főoka a vállalkozók okmányokkal igazolni ígért állítása szerint az, mert az igazgatóság nem tudott a vállalkozóknak munkatért kimutatni, az általa ki nem sajátított földterületek állván útjában, és a szükséges átereszek, hidak terveit a mérnök szinte nem adta ki a vállalkozóknak annak idejében, s így a legszárazabb, leghosszabb s a munkára legalkalmasabb nyári és kora őszi napoktól két éven át elűttettek s a késő őszi, 1881., 1882. nedves jelen időszakra szorítottak. Emiatt a vállalkozókkal a választmánynak örökös baja van, s ezen visszás kérdések mai napig is függőben vannak s kétes kimenetelökkel a társulatot fenyegetik. Azért emeltük s javítottuk meg azután a vállalatot mintegy 20 ezer frttal, s így ez a három torkolat költsége is, a kisajátításokkal, hidakkal, a piritó lapsi műveletekkel s a fent említett vállalkozók kialakított bére felemelésével, 80 ezer frt. helyett közel 130 ezer frtra rúgott. A szegény eltévedt ván-

dor lába már bokáig süppedt a homokba; beljebb-beljebb vitettünk.

Ezután jött még a hátralevő sényői, demecseri, berkeszi torkolatok elkészítése, a kisajátítandó földterületekért végtelen magas árt kérő birtokosok követelése; a szabályozás miatt szükséges kétszáz egynehány erős tölgyfa oszlopokra tervezett hidak építése, egyre-másra 3—400 frtjával; hozzá a Tiszatársulatnak fizetendő második részletideje is közelgetvén, a felvett összegek folyvást szaporodó kamatai szinte kiegyenlítést igényelvén: frisebb 3—400 ezer frt. költségbe kerítették a szegény elhagyatott s megcsalatott Nyírt. A megrémült útas lábai már térdig sülyedtek a homokba; mindig beljebb-beljebb taszítottánk.

X. A végső meglepetés.

Ezen válságos és igen komoly helyzetében a társulatnak, 1881. őszén, midőn Szeszics mérnök úr már látta, hogy a polyp csápjai közé került, ügyetlen martalék, nem menekülhet többé: a vízszabályozási ügyekhez és a harangöntés mesteriségéhez egyformán értő Jármay igazgatóval feltalaltatá a társulat előtt azon nagyszerű szabályozási tervet, melynek nem elkészítése, hanem csak az egyes érdekeltek tudomására való juttatása, köröztetése, nyomtatványai 900 frton felül kerültek, melyek mint el nem fogadott tervek, már ma a ki nem mondható helyen hevernek, melyben laconice kimondták ezen urak, hogy az eddig elcsepegett közel 800 ezer frton felül még 2 millió forint kell azon Nyírvizek szabályozásához, melyekből az 1863-iki száraz évben nem folydogált augusztusban annyi, hogy véle egy énekes pacsirta szomját eloltani képes lett volna. Akkor tudtuk meg, hogy az a 800 ezer forint csak ostorpénzre elment már, amennyire Kiszszeli állammérnök által az egész Nyírvízszabályozás keresztülvitele kormányi jóváhagyás és felülvizsgálat

mellett, 1879-ben csalétekként terveztetett. Igaz! Ahoz értő, a mi körülményeinkhez alkalmazkodó, a társulat hasznát néző kezekben fele is elég lett volna ezen összegnek, a nyíri pocsoják rendezésére, annyi bizonyos! Nem ilyen kezekbe sodortatánk! Akkor tudta meg az érdekeltség, hogy ezen terv szerint az ártérfejlesztés alapján felvett 70 ezer hold után, minden 1200 □ öllel számított hold szabályozási költsége egyre-másra 40 forintba, osztályozva pedig némely része talán kétannyiba is belekerül, melynek homokos talaja repcét, búzát nem fog teremni soha. Ekkor látta a rászedett vándor útas, hogy a homok már csaknem kötésig ér s közel a megsemmisülés; összeszedte tehát lankadt erejét, felgyenesedett görbült helyzetéből, segítségért kiáltott azokhoz, kik őt ezen vészteljes porondra lépni kényszeríték, s 1881. december 15-én, Nyiregyházán, a megyeház nagy termében tartott gyűlésből felírt a Nyír, az őt hatalommal társulattá lenni parancsoló kormányhoz, hogy adjon segílyt, nyújtson pártfogást az önakarata s évekgig tartott védekezése dacára is vészbe döntött érdekelteknek.

Az elnöklő gróf Károlyi Tibor úr, ki úgy látsozott, maga is megsokalta akkor a Szesziés úr tervezte milliókat, de látván a népes gyűlés hangulatát is, mely liquidálni akar, kifizetvén az eddigi költségeket, s a millióktól visszavonulni s menekülni: maga

elnökileg tett egy indítványt, melyben kérte a jelen voltakat, hogy a liquidáció kérdését ne hamarkodják el; várja be először a társulat a kormány válaszát, mert ő maga is meg fog tenni mindent, s felvilágosítja az illető döntő köröket, hogy a Nyír saajátságos helyzete elüt minden más egyéb folyóvizeket szabályozó társulatok természetétől, s miután itt a kormány olyan 70 ezer hold területet nyer adóalapúl, melytől most évről-évre 20—30 ezer frt. adóelengedést tesz, a jog és méltányosság alapján tetemes segílyt s munkánkban hathatós támogatást várhatunk. A gróf-elnök indítványa, a sokban másképen érzett gyűlés által, minden ellenzés nélkül elfogadtatott, s hogy a felirat sikerre vezessen — mint a gróf mondá — annak mentnek kell lenni minden recriminációktól a kormány iránt, s hogy azon pláne valami politikai függetlenségi pártszag meg ne érezzék, a feliratot szerkesztő küldöttség tagjai közé oda kell szúrni a kormány-párti s a sakterek védelme által nagy hírre vergődött Heumann ügyvédet is, s kihagyni közüle azt az egy öreg független párti embert is, aki hajdan Kossuth Lajossal sokszor boldog volt kezét szorítani. Az elnök-gróf, amint gondolá, úgy tón, s a nyíri birtokosság beleegyezétével kihagyatott. A felirat, mely ugyan Szeszics tollával készült, nem roszul készült; itt következik:

XI. A felirat.

Nagyméltóságú magyar kir. belügyminiszter úr !

A Nyírvízszabályozó-társulat 1876. évi május 8-án, méltóságos Beöthy Lajos úr, Hevesmegye főispánja, mint kiküldött kormánybiztos elnöklete alatt, előbb feltételesen, utóbb a magas kormány közegei által készített előmunkálatok bemutatása alkalmával, 1879. évi március 12-én, az 1871. évi XXXIX. törvénycikk rendelkezéséhez képest, véglegesen megalakult.

Már az utóbb említett napon tartott érdekelt-ségi közgyűlésen egyes érdekeltek tiltakozásuknak s aggályaiknak élénk kifejezését adták, úgy a megalakítás törvényességére és az azt előidézett okokra, valamint az érdekeltség erejét már akkor is előreláthatólag meghaladó műveletek hasznosságára nézve.

A nyilatkozott aggályok jogosultsága mai közgyűlésünkben bebizonyítást nyert.

Választmányunk által összeállított tervezet s költségvetés, az érdekeltség erejét meghaladó feladatnak képét tünteti élénk.

*

Hogy a nem önmagunk által előidézett kényszerhelyzet és előadandó tiszteletteljes kérelmünk méltányossága teljesen tiszta világításba helyeztessék: engedje meg nagyméltóságod, hogy a társulást megelőzőt helyzetre és a megalakítás okaira egy rövid visszapillantást vethessünk.

Évszázadok szerint számíthatni azon időt, mióta a Nyírség homokdombjai közt összegyülemlött csapadék ki lencc folyáson a 40—50 méterrel alantabb fekvő tiszai ártérre ömlött, melynek lapályain elterülve és ott mintegy 28000 holdnyi mentesítettnek vélt területet elborítva, végre útat talált magának a Tiszához.

A felső-szabolcsi Tiszaszabályozó-társulat a 40-es években történt alakulásakor már felismerte, hogy nemcsak a Tisza árvái, de a Nyírvizek előntése ellen is védekeznie kell; számolnia kellett tehát ezen tényezővel, melynek figyelmen kívül hagyása minden mentesítési törekvést meghiúsít és illuzoriussá tesz.

Megalakulásakor fel is vette az ez iránybani teendőket programjába és alapszabályaiba, tényleg azonban a kivitelkor figyelmen kívül hagyta.

Felismervén a későbbi években ezen mulasztását, a nevezett társulat egy mozgalmat indított meg a nagyméltóságú közmunka- és közlekedési

minisztériumnál — mint azt ennek ^{9372.}_{1878.} számú s Szabolcsmegye közönségéhez intézett leirata bizonyítja — a nyíri folyásoknak hatóságilag leendő elgátolása iránt.

Ügybuzgó férfiak felvilágosításainak és érdekeltségünknek, úgy az elgátolások kivihetetlenségét, valamint jogtalanságát kitüntető felterjesztéseinek, sikerült ezen törekvést egyelőre megakasztani.

Ekkor kezdődött meg az éveken át sok keserűséggel és jobb ügyre érdemes kitartással folytatott azon harc, melyben részünkről az évszázados jog s gyakorlat, a tiszai társulat részéről a saját mulasztásuk által előidézett kényszerhelyzet állottak egymással szemben, és melynek — reánk nézve mint vereség — az lett a következése, hogy a magas minisztérium kormánybiztost küldött ki, ki a nyíri érdekeltséget — az 1874. évi XI. törvény-cikk 11. §-ára való hivatkozással — társulattá alakulásra hívta fel; kijelentvén ugyanez alkalommal, hogy az önkéntes megalakulás megtagadása esetén, a magas kormány által nyert megbízásának megfelelőleg, a szabályozás végrehajtását hivatalból leendő kénytelen eszközölni.

Nem a jognak — melyet kétségbevonni sohasem engedtünk — feladása, hanem a ránk erőszakolt kényszer, mely még súlyosbított a magas minisztériumnak 1879. évi március 5-én kelt

3411. számú intézménye által, melyben minden felterjesztéseink, a világos jog és százados gyakorlat ellenére, a nyíri folyások elgátolása elrendeltetett, és tisztán a méltányosság s azon emberbaráti szándék s törekvés: Szabolcs-megye testvér-közönsége közt a már végleg megrendült békét helyreállítani és a sok keserű kifakadásra alkalmat szolgáltató helyzetet tőlünk lehetőleg javítani; végre pedig és főképen azon kecsesgető szabályozási költségvetés, melyet a kormánybiztos úr az 1879. évi március 12-ki közgyűlésen, a Nyírség belszabályozására vonatkozólag elének terjesztett — voltak azon indító okok, melyek az érdekeltséget társulattá alakulásra, de akkor is azon határozott kikötéssel birták, hogyha a szabályozás bebizonyítható haszonnal jár és az érdekeltség erejét meg nem haladja.

Ezekben volt szerencsénk az alakulás előzményeit s okait tisztelettel előadni.

Ma már a helyzet teljesen tisztult; a tisztai társulattal kötött egyezség már is jelentékenyen megterhelte érdekeltségünket; emellett a mai közgyűlésünkben bemutatott és a belszabályozás teljes mérvű végrehajtása érdekében összeállított költségvetés szükséglete oly összeget tüntet fel, melyet a 73000 holdban felvett árterület birtokosai, erejöknek teljes kimerítésével sem birhatnak meg.

És itt következik tiszteletteljes előterjesztésünknek azon része, melyre nagyméltóságod nagybecsű figyelmét bátrak vagyunk felhívni.

A nyírség belszabályozása három, államgazdasáttal is nagyhorderejű érdeknek, a közigazgatás, közlekedés és közegészség fontos érdekeinek teendő szolgáltatást.

Hogy közigazdasági tekintetben milyen a mai helyzet, azt nem a mai állapotnak ecsetelésével akarjuk bizonyítani, hanem egy nem oly rég elmúlt köztudomású tényre: a szomorú emlékü 1863. apályos évben Szabolcsmegye képezte — mondhatni — az ország egy nagy részének tárházát; ez látta el kenyérrel az éhezőket és ezreket az alföld marha-állományának takarmánnyal. E bőséget azon területek nyújtották, melyek ma teljesen haszonvehetetlenek. Ma a Nyírség alig termi meg saját szükségletét, az egykor oly híres marha állománya pedig teljesen kipusztult; a legjobb minőségű aljszántóföldjeink, kaszáló és legelőink vízzel borítva lévén, a marhatartás, mint a talajjavítás multhatatlan előfeltétele, teljesen lehetetlenné vált; minélfogva az ez időszerint egyedül vízmentes homoktalajunk is végkimerülés elé néz.

Hogy közlekedési és közegészségi állapotaink milyenek, arról tanuságot tehetnek a megye bizottsága elé terjesztett időszakos alispáni jelentések. A megye közmunkaváltságának tekintélyes része

a vizek által megrongált utaknak helyreállítására fordították, és dacára ezen költségeknek, közlekedésünk csakis a magasabb dombokon — az előntött utak kikerülésével — lehetséges; a malaria és hideglelés — munkaerőnk jelentékeny százalékát elsorvasztva — állandó lakója lett a megye nagy részének.

Ezen helyi bajokhoz járul még az államkincstárt is érzékenyen sújtó azon körülmény, hogy az a vízrongálások s földárja miatt, a már előirt földadókból nagy összegeket kénytelen évenként elengedni.

Ezek azon bajok, melyeket a belvízszabályozás megszüntetni hivatva lesz.

Beösmérjük, nagyméltóságú belügyminiszter úr, hogy amennyiben a jelen állapotok fennmaradása ma már meg nem engedhető, mert különben közigazgatásunk teljesen tönkre megy: az okszerűen keresztülvezetett belszabályozás reánk nézve a lét vagy nem lét kérdésévé vált; de azt is be kell őszintén vallanunk, hogy ez csak oly mérvben lehetséges, amint azt az érdekeltség anyagi ereje megengedi.

A mai közgyűlésünkben élénk terjesztett adatok azonban kézzelfoghatólag bebizonyították, hogy a szabályozás keresztülvitelére támogatás és segély nélkül képtelenek vagyunk.

Közgazdasági állapotaink javítása saját érdekünkben áll; de a szabályozás ezenkívül oly állapotok javulását is fogja eredményezni, melyeket elősegíteni s gondozni nézetünk szerint az államnak is jól felfogott érdekében álló feladatai közé tartozik.

És itt teljes joggal hivatkozhatunk egy tekintélyes hazai testületnek, a tiszavölgyi társulatoknak folyó évi november 27-én tartott közgyűlésében egyhangulag elfogadott és a nagyméltóságú közmunka és közlekedési minisztériumhoz intézett felterjesztésre, melynek egyik pontjában az mondatik, hogy a Tiszavölgy bajainak gyökeres orvoslása érdekében készítendő törvényjavaslatban vétesék fel azon intézkedés létesítése, hogy a belvizesabályozásoknál, ott, ahol ezen műveletek a megromgált közlekedés s az egészségi állapot javulását idézendik elő és ahol az elérhető értékemelkedés a szabályozás költségeit nem fedezendi, a szabályozási törekvéseket az állam anyagilag is támogassa.

Leplezetlen őszinteséggel s tartozó tisztelettel jeleztük az előadottakban nagyméltóságod előtt, úgy a megalakulást megelőzőt állapotokat, mint magát a megalakítás lefolyását; továbbá a helyzet kényszerűsége által előidézett bajainkat, melyek permanenssé téve, gazdálkodásunkat lehetetlenné teszik, de amelyeknek kívánatos orvoslása segély és támogatás nélkül reánk meg nem bírható terheket ró.

Mindezeknél fogva, azon tiszteletteljes kérelemmel járulunk nagyméltóságod elé, hogy az általunk tolmácsolt helyzetre nézve, hivatalos közegei által tájékoztatást szerezvén, a már tarthatatlan állapotoknak megszüntetését célzó társulati törekvéseinket nemcsak a törvények által engedélyezett erkölcsi, hanem magasabb állami érdek által parancsolt okoknál fogva, hathatós anyagi támogatásban is részesíteni méltóztassék.

Hogy így a szabályozás terhei az állam s egyesek közt megosztva, annak végrehajtása lehetővé tétessék.

Kelt a Nyírvízszabályozó-társulat érdekeltségének Nyiregyházán, 1881. december 13-án tartott közgyűléséből.

Ez az a felirat, melyet még akkor az összes nyíri érdekeltség — mint szíve s meggyőződése kifeolyását, bár megcukrozva, édesítve kissé — hunyáskodott alakban terjesztett fel; de ki láthatja belőle a figyelmes olvasó mégis, hogy mindaz, amit én előadtam eddig, nem költemény, még csak nem is túlzás, hanem hű feltárása a megtörtént jogtiprásoknak. Régi nótája ez a mi parlamentárisnak csúfolt kormányunknak: „erőt mutatni s jogokat confiscálni a gyengéktől lefelé; gyávanak lenni s jogokat confiscáltatni engedni Bécs felé.“ Az atyáskodó kormány nemesszívű válasza alább olvasható.

XII. Nyolc hó a felirat után.

Még volt nyugtatva a felirat által a hiszékeny Nyír; nyolc hónapot bizonytalanságban, türelemmel várt. Hogy épen sikertelen maradjon a felirat, midőn annyi méltányosság s maga a jog és igazság szólott mellettünk, még én sem hittem.

Ezen hosszú idő lefolyását azonban nem hagyták az igazgató és mérnök hasztalan elveszni. Látván, hogy a 3 milliós terv elvettetett, bár azon nyolc hónap alatt még csak választmányi ülést sem tartott az elnök, minden választmányi megbízás vagy utasítás nélkül, egy más, olcsóbb, pláne egy millióval olcsóbb tervet készítettek. A nyiregyházi vásárban is szinte így kiabált a minap egy köszörős, valami sleifer-féle: „két garas fényes, négy garas éles, hat garasért igen jó.“ Szeszics is ily sokféle változatokkal tud játszani a hidraulica accordjain, pedig cottája sincs.

Hát ezekből a sokféle tervekből azután melyik a tökéletes? Az első a Kisszeli-féle, a lépre csaló, csak 800 ezer forintos volt; a Szeszicsé, a mérnök-hízlaló, három milliós volt; a legújabb két millió körül jár. Én azt hiszem: egyik sem nekünk

való. De az elnök-grófnak elég garanciája volt abban, hogy a tervet Szeszics készítette, s miután Jármly igazgató szónokolt mellette, hogy a mű még csak kifogásolható se lehessen : azon, talán épen azért halasztott hosszú hónapok alatt, boldogult Hieronimy úr közlekedési irodájában felülvizsgáltatta s egyúttal helyben is hagyatta. A mai kormánynál olyan csekélységet, mint a nyírvizszabályozás kérdése, hol mindössze is hétezer szegény család sorsa felett dönt egy pennarántás, a miniszterrel gróf Károlynak elintéztetni, egy mosolyába, egy kézszorításába kerül ; de pénzt, anyagi segílyt a megcsalatott s befont érdekelték részére kieszközölni? az neki sem oly könnyen megy. Már ha pénzsegélyért zörget valaki, bár tegye azt gróf Károlyi, jogos vagy méltányos ügyben, neki is csak azt mondják, mit az egyszeri görög boltos izent pénzt sürgető szomszédjának : „mondd neki fiam Dimitri, hogy alszom.“ Ez a nyolc hónap, ez az új tervkészítés, ismét ezerekbe került, s a kamatok azalatt is hógúla-módra nőttek. A vándor-útaozó mindig mélyebbre sülyedt.

Hogy a felirat odafent nem fog valami nagy sikert eredményezni, azt mutatta már a nyolc hónapos késedelem is ; de jelezte azon körülmény is, hogy az elnök-gróf úr, 1882. július havában, mácsai lakásáról minden nagyobb érdekelt tagjához a társulatnak nyomtatott körlevelével, záros

határnapot tűzve ki a feleletre, azon felhívást intézte: „Nem lenne-e hajlandó, hogy a szabályozási költségek tetemesen apasztassanak, azon áldozatot meghozni, hogy a szabályozási műveletekhez szükséges földterületeket kisajátítás, illetőleg kártérítés nélkül engedné át?

Mit feleltek a felszólított érdekelt társaim? Nem tudom. Én a felhívásra, némelyek tájékozhata végett a „Szabolcsi Közlönyben“ is kinyomatva, tiszteletteljesen ennyit feleltem: „Méltóságos gróf! Mig a társulati tagok nem értesülnek afelől, hogy a mult 1881. évi decemberi gyűlésből tett feliratunkra mily értelmű választ nyerünk, s mily arányban fog elviselhetlenné válható szabályozási terveinkhez hozzájárulni a kormány: addig hitem szerint méltóságod felszólítása időelőtti; a kormány jó példája fog az érdekeltekre leginkább hatni; most eredmény ezen felhívástól alig várható. Bár én részemről kinyilatkoztatom, hogyha engem méltóságod biztosít, hogy ezen művelet által a szabályozási költségek csak annyira is megapadnak, hogy földjeim 1200 ölivel számított holdja mentesítési költségei a 20—25 frtot túl nem

haladják, én a szükséges területeket kárpótlás nélkül engedem által. Mély tisztelettel.

Biztosítást nem kaptam, nem is reméltem, de a kormány válasza felől táplált véleményem sem csalt meg. Ezen felszólítása után a grófnak már kezdtek beszélgetni, hogy a kormány nagyon sovány ígérekkel bocsátotta el a feliratot által nyújtó elnök-grófot, miből csak annyit vehetett észre, hogyha kipréselnek is az adóvégrehajtók nagy bajjal egynehány milliót az ország népétől, az kell Boszniára; arra szükség van az ostrom-állapot fénykorát emlékünke visszaidéző zsandárok felélesztésére, de a Nyír szegény népének nem jut egy fillér sem; hadd vergődjék a horgon, mit a kormány dugott a szánkba. Az irányt vesztett útas helyzete még aggasztóbb lett.

XIII. 1882. aug. 15-iki nagy gyűlés.

A belügyminiszteri rövid válasz amint megérkezett, tudta ugyan jól Károlyi Tibor gróf, harmadnapra felmenetele után is, hogy mit tartalmaz, de halasztani kellett annak közhírrétételét, míg Szeszics úr új, olcsóbb terve elkészült. Augusztus 15-ére Nyiregyházára gyűjtetett össze az érdekeltég, meghallani az eredményt. A leirat legrövidebb kivonatban ennyit mondott: „Közegészség ide, államgazdászati oda, a Nyír mocsárjai lecsapolására nem adunk egy fillért sem. Egy erős adat ismét annak bebizonyítására, hogy azok a sokat hangoztatott nagy szavak: „államgazdászati, közegészség“ nem egyebek a magyar kormány szájában, mint üres frázisok, s palástul szokta akkor használni, midőn a magántulajdon és polgári jog tilos mezején meg-megvillogtatja sarlóját.

Ezen az érdekeltekre leverőleg hatott válasz meghallgatása után tudatá szóval az elnök-gróf azt is, hogy azon felszólításának, miszerint a birtokosok földjeiket a szabályozás megkívánta műveletekre, árkok és töltések elkészítésére ingyen

engedjék által: az érdekelteknél úgyszólván semmi eredménye sem lett. Már ebből is meggyőződhetett volna a gróf, hogy a társulati tagokat, ami kezdetben az alakuláskor összeterelte, most is csak az tartja együtt: az erőszak és a kormány önkényétől való félelem; de áldozatkészség s bizalom az ügy iránt a tagoknál nem volt található sem akkor, sem most.

Végre felolvastatá a gróf az igazgatóság által készített új egymillióhétszázezer frtos terv felőli jelentést, s azt egyúttal a társulatnak elfogadás végett ajánlott a is. Gencsy Károly — kinek szabolcsnyíri birtokából mintegy hatszáz hold soroztatott be ártérnek, s így az elfogadás végett beterjesztett szabályozási terv alapján, kilátása lehet neki magának és maradékainak évenként ötven esztendeig kétezzer, s így összesen vagy százezer frtot fizetni, egy olyan birtokért, melyet már ő évtizedek előtt, mikor még a felső-szabolcsi Tiszatársulat nem is létezett, saját költségén, házilag, nagyjából használhatóvá tett, s így ezen nagy apparátussal megindult szabályozásra szüksége különben sincs — ellenindítványt adott be, a társulati szabályok 5. §-ára hivatkozva, mely is így szól: „Ha a szabályozás folytán nyerendő haszon a szabályozás és feltartás költségeit nem fedezné, azon esetben a társulat, szenvedő tartozásai kielégítésével, fel-

oszlik.“ Ezen indítvány a felszólalt érdekelt tagok által oda módosított: „Elfogadja-e ezen beterjesztett egymillióhétszázezer forintos új tervet a társaság szabályozási alapúl, vagy nem? S ezen kérdést az elnök-gróf szavazásra is bocsátotta. Bár a presciónak minden neme mozgásba tétetett, ijesztgetés, kapacitáció, s a mérnök kigyuladt arc kifejezése ezt látszott mondani: ha tervemet el nem fogadjátok, oly zavar fog előállani a Nyírben, melyet még unokátok is megkeserül; bár a falra festett ördögök a Cartesius demunculusai nagyon rossz hatással voltak a gyöngébb idegekre: igen csekély tíz-tizenkét szavazattöbbséggel mégis az egymillióhétszázezer forintos szabályozási tervet a Nyíri érdekeltség elvetette. Mit sokan a liquidatio, vagy a társulat felozlása, öngyilkossága eszméjének kimondásával egyértelműnek tekintettek. Szerintem ez volt a homoktengerre jutott útas végerőlködése a szabadulás felé; az önfeltartás ösztöne parancsolta ezt neki, de nem maradt következetes, beljebb rohant.

Az elnök-gróf ezen szavazás eredménye által, az ő török-szakad szabályozó zászlóját vélvén porba hullani, s azt hívén, hogy a társulat nem engedi többé magát egy-két ember által vakon vezetetni: a szavazattöbbség kihirdetése után az

elnökségről lemondott, s véve kalapját, az egész gyűlést, mint szent Pál az oláhokat, ott hagyta. Más komoly társulatnál, hol nem a nagy urak kegyelme az irányadó, az alelnök ült volna helyére, de Okolicsányi Lajos alelnök is jobbnak látta szinte távozni, mintegy kárhóztatva ő is a közgyűlési határozatot. A zsúfolt terem csakhamar üres lett, mint csinttevő pajkos gyermekek, félve a virgáctól, nagyrésze az érdekeltségnek elszéledt, pedig ebéd után voltunk, s az éhség, mely nagy tényező szokott lenni a magyar emberre nézve a gyűlések tartásánál, döntő befolyást reájok nézve nem gyakorolhatott.

Vagy huszonöt kitartóbb legény lézengett még ott a teremben, s köztök magam is, tájékozni akarván magunkat, a további teendőkről; a mindig kéznél levő öreg Kauzsay Károlyt korelnökként betettük a székbe. S miután alapszabályunk szerint minden három évben az elnökök és a választmány kisorsolt fele újra választatnak, s a megszokadt gyűlés teendőinek ezen választás is egyike lett volna: gróf Károlyi Tibor urat újra elnöknek kiáltották, s rögtön küldöttséget menesztettek utána, Zoltán János alispán, Szunyogh Bertalan s még egy pár érdekeltségi tag képében.

Azonban míg ezen dolgok rövid fél óra alatt megtörténtek, s a küldöttség a gróf szállására sietett, azalatt ő vasútra ült s búcsút mondott a

Nyirnek, legalább mint szabályozási elnök örökre. Midőn a küldöttség a terembe visszajött, már akkor alig voltunk tizen. Kauzsay Károly korelnök úr tehát kijelentette, hogy az érdekeltségnek ily csekély száma a választmányt újra nem alakíthatja meg, s a társulat komolylyá vált helyzete felett pedig még kevésbé rendelkezhetik, s ezért megígérvén, hogy az érdekeltséget egy más alkalommal össze fogja hívni, a régi választmány ideiglenes megerősítése után a gyűlést eloszlatta. A jegyzőkönyv hitelesítésével, melyet Szeszics úr fogott elkészíteni, csekély személyemet és Popper Samu érdekeltségi tagtársunkat bízta meg.

XIV. Az új kormánybiztos.

A gróf Budapestre utazott, mint a szósok beszélik, Tisza miniszter úrnak négy szemközt eny nyit említett fel: „Sógorom! én azokkal a magok javát sem akaró nyíri pajkosokkal tovább nem bajlódom, de hogy még is az történjék, amit én akarok, küldj egy kormánybiztost a nyakokra, de olyan embert küldj, aki nem gondolkozik, hol az igazság, hanem vakon fogja végrehajtani utasításaidat.“ Én inkább azt vagyok hajlandó hinni, hogy gróf Károlyi Tibor, a lovagias jellemű nagy úr, így szólt a belügyminiszterhez: „Kegyelmes úr! Miután a kormány a nyíri birtokosság méltán és jogosan várt kérelme teljesülését egyszerűen elvetette, pedig az állam az ő műveletökkel, az ő pénzükön vagy ötvenezer hold adóalapot nyer, az országútak mind a magán forgalomra, mind hadászati szempontból, a számtalan ezerekbe kerülő hidakkal használható állapotba tételnek, s mindez a

kormány által figyelembe nem vétetett: így én, ki a társulatnak biztatólag adott szavamat s ígéretemet be nem válthatom, átláthatja excellenciád: azon társulatnak elnöke tovább nem lehetek,“ csak arra kérem és figyelmeztetem excellenciádat, hogy Jármy és Szeszics urak társulat nélkül semmi esetre se maradjanak.

Bár így, bár úgy nyilatkozott a gróf, az a kormányra nézve mindegy volt. Meczner Gyula képviselőt, a híres habarékpárt egyik tagját, mint teljhatalmú kormánybiztost küldte ki, hogy szedje rendbe ezt a renitens nyíri magyarokat, kik magvat képezik annak a Szabolcsvármegyének, mely nyilván függetlenségi párti alispánt, főjegyzőt, főügyészt választ magának, kiknek a száműzött Kossuth legszebb leveleit küldi, s melynek földén a törvényszék Kornis Ferenc elnöklete alatt, megvesztegethetlen Bary Józsefeket nevel, melynek még főispánjai is a báró Vécsey Józsefek, a gróf Vay Ádámok, Gréfli Józsefek, a megye minden rendű s pártszínezetű polgárai közt osztatlan szeretetre, becsülésre tesznek szert legalitásukkal. Bár ez a Nyír néha-néha tesz olyan bolondságot is, hogy országgyűlési képviselőjének, a nyíri ügyeket teljes erejéből védő függetlenpárti Vidovich helyett, a Nyír ügyei legnagyobb ellenlábását, a felső Tisza-

szabályozó-társulat fizetéses igazgatóját, a kormánypárti Szögyényt választja meg. No! dehát itt is sok a szegény, kiknél a tíz és ötvenes bankjegyek igen erős meggyőző okok.

Azonban korántsem azért küldte ki a belügyminisztérium most sem Meczner Gyula urat mihozzánk, hogy a hétezer sehonnan nem gyámolított védtelen nyíri birtokosság bajait, panaszait, a helyszínén vélek érintkezve, behatólag megvizsgálja, s tegyen érdektelen jelentést, hogy így a kormány maga nyujthasson a sérelmet szenvedő félnek orvoslást.

Nem! ilyen eljárást nem érdemelt még meg a Nyír soha. Nem, még akkor sem, mikor az első kormánybiztos, Beöthy, az oldalához láncolt állam-mérnökkel, Kisszelivel, a nyíri szabályozó-társulatot összeerőszakolták; fejünkhöz verték az 1870-iki II. törvényeikk paragrafusait, s elmondták a régi sic volo, sic jubeo, s ez volt egész meggyőző argumentumok. És azután ezt hívják Magyarországon atyáskodó parlamentárismusnak, csakhogy a mult héten is háromszáz abaújmegyei amerikai kivándorlót erővel hoztak vissza Oderbergtől. A kormány efajta atyáskodásai miatt, maholnap nem marad e szegény haza némely egyes vidékein más senki, mint a kormánypárti fizetéses hivatalnokok hada, néhány darab újmódi zsandár, egy csomó adóvégrehajtó, foglaló-bíró és egy sereg rongyba

burkolt koldus. Szépen fognak kinézni! I. Lipót kora ehez képest arany idő volt. Pedig ennek a parlamentáris kormányformának a kivivásáért beh sok vér hullott 49-ben, csakhogy másképen értette s akarta azt a magyar. Nem abban látta a nemzet régi kormányformája hibáit, hogy a hajdani consilium s cancellária, a nép jóléte s érdekei iránt nem teljesítette volna hivatását, vagy lefele lett volna gyenge a kormányzásban, mert a megyék állván útját, nem lett volna képes jót tenni! Koránt sem!! Hanem azért kivántunk 48-ban felelős minisztereket, mert a régi consilium felfelé, Bécs felé volt gyenge megvédeni s megtartani a nemzet alkotmányos jogait. S mi történt? mi történik ma? A mostani felelősnek csúfolt miniszterek azt mondják: félre a megyékkel, vélek kormányozni nem lehet, értvén a kormányzás alatt az erőszakot és a mindenbe beavatkozást, az önkényt, s lefelé az alkotmány védbástyáit, a megyéket rombolták szét, s fel Bécs felé pedig sokkal gyávábbak s erőtlenebbek maradtak, mint volt a régi helytartó-tanács, melynek élén ez az egy név, Magyarország nádora — bár osztrák herceg volt, de József és Sándor volt — több garanciát képezett a magyar jogai védelmére, mint a mostani piros bársonyszékek, együttevve mindazokat, kik benne ültek Andrássy Gyulától kezdve. Ha azt mondták régen a gróf Reviczkyeknek, a gróf

Mailáthoknak: 20—30 millió kell Boszniára, meg a nagyhatalmi állás fitogtatására katona quantum satis; rámutattak a hátokat fedő megyék utasításaira s azt felelték: non possumus, az álparlamentarismussal ez máskép van. Ma azt mondják Tisza Kálmánnak: van vagy harmadfél-száz darab olyan mamelukod, kiket megyei utasítás nem köt, de kell, hogy ez vagy az megtörténjék, különben mégy haza Gesztre, s miután oda nem szabad haza vinni a piros bársonyszéket, szavaztat derürebörura mindent, mit Bécs és a hatalom követel. Ezt a parlamentarismust szeretik Bécsben!

Hitem szerint, uraim! nem is Világosnál vészett el Magyarország, hanem elveszett azon a napon, mikor a megyék utasítás-adási jogaikról négyszáz, többnyire koncleső és hiú képviselő kedvéért lemondtak. A parlamentarismus talán lehet üdvös, lehet boldogító, független népeknél, mint a Francia, mint az Angol, mint a Német vagy az Olasz sat. sat.; de oly helyzetben levő nemzetre, mint a hogy Magyarország van Ausztriával, a felelősnek csúfolt kormányrendszer Sirokkó, mely sorvaszt és meghozza elébb-utóbb a halált. Ezt jelzi Kossuthunk is imakönyvének mindhárom kötetében erős színekkel, midőn a jogaiktól megfosztott megyékről beszél. Dehát mikor az ő hatalmas szava is elhangzik nyomtalanúl, mint pusztában a vándor sóhajtása, minek csevegjek én? Enge-

delmet e pár sornyi kitérésemért is. Menjünk vissza tárgyunkhoz.

A kinevezett új kormánybiztos azzal adta létezésének első jelét, hogy az érdekeltséget az 1882-ik évi október 11-ére, Nyiregyházára, körlevele által gyűlésre szólította fel. Ugyanazon hó 15-ére hívta össze az érdekeltséget, ideiglenesen megválasztott korelnök, Kauzsay Károly is. Azonban ahelyett, hogy az érdekeltek a Kauzsay által kitűzött határ-időre reflektáltak volna, a kormánybiztos kolomp-hangjára figyelmeztek, s arra gyűlt össze a félénk birkanyáj. Pedig már a kolomp hangjából át lehetett érteni, hogy az a hang nem a részvét, hanem az erőszak hangja. Ugyanis a kormánybiztos gyűlést hirdető levelét így fogalmazta: „Meghivom az urat Nyírvíz-gyűlésre, s a gyűlés után való értekezletre. Más emberfia, aki nem kormánybiztos, aki nem erőszakoskodni, hanem szíven viselve egy önakarata ellen bajba és zavarba kevert társulat ügyeit, s azon segíteni is akar, azt írja a társulat 10—20 érdekeltebb s értelmesebb tagjának: Barátim! én új ember vagyok, nem ösmerem a terrenumot, hol működnöm kell, gyertek össze, értekezzünk elébb a teendők felett, s azután tartsunk gyűlést. Ez a hang a jóra való kormánybiztosok hangja lett volna, erre én is megmozdulok; a másik hangon írt körlevelet vévén, arra csak egy magánlevelet írtam Meczner Gy-

lának, de nem a kormánybiztosnak, hanem a rokonnak, figyelmeztetve őt a fentebbiekre. Nem is válaszolt. Meczner Gyula öcsém úgy látszik, mikor magára ölti a hivatalos talárt, csak ott kezdi a kormánybiztostól számítani az embert, mások a bárótól kezdik.

Igaz! az oroslán is a macskafajhoz tartozik, de az átkozott patkány is. A végrehajtók családfáján a kormánybiztosoknak szinte oroslán-szerep jutott, igaz! de Kozarek is a végrehajtók családjához tartozik és ő egyforma hidegvérrel köti szegre a mártyr Perényit és Szatsvayt, vagy Oberdankot, vagy a méregkeverő vasmegyei Lukás Katát. A kormánybiztosok szeme előtt is nem az a kérdés: quid juris? hanem a felsőbb utasítás szolgál zsinórmértékül; gondolkozni hivatalos működésök alatt tilos.

XV. Az 1882. október 11-iki gyűlés.

A kormánybiztosi gyűlést hirdető levél hangjáról vont következtetéseim nem csaltak meg. A nyiregyházi október 11-iki gyűlést Meczner Gyula úr, épen azzal a nagy grassal nyitotta meg s folytatta le, amilyennel az 1823-iki híres királyi comissáriusok a zempléni, a barsi, a nógrádi, a somogyi s több megyék tanácsstermeit tárták fel. Csak a süveg hiányzott fejről, meg a félregement fekete strimflis cserepár, csillogó szuronyaival a megyeház előtt, hogy a már 60 éves régi kép, kissé kopott alakjai újra kidomborodjanak szemünk előtt. Igaz! azon kor báró Eötvösei, Almásy Ignácai nevéhez, azokhoz az 1823-iki idők királyi biztosaihoz, a gróf Czirákyak, a Lónyay Gáborok személyéhez inkább illett a regement cserepár, inkább illett a süveg. A mai idők kormánybiztosai nem vágynak ily csecsebecsékre; a 10 frtos napdíjak, a jöttünk-mentünk, az ettünk-ittünk pausalei, s az elvégzett jogtiprás után várható jutalom reményei kielégítik a modern kormánybiztosok appetitusát. Azután meg, ami legfőbb, azt is tudják, hogy nem a jog védelmében mago-

kat békóba veretett hajdani megyék alispánjaival, a Szemere Istvánokkal, Balogh Jánosokkal, Pró-nayakkal, Plathyakkal lesz dolgok, hanem a sza-bolesi Nyír újszabású birtokosaival, például a nyiregyházai új polgármesterjelölttel, továbbá a Levelekiekkel, a Kauzsay Károlyokkal, a Gencsy Bélákkal, a Propperekkel, a laskodi Okolicsányiak-kal, a szakolyi Weissokkal, a pazonyi Burgerekkel, a Pethő Zsigmondokkal, a nyiriekkal, Pschererek-kei, végre a vízben és szárazban is elég életképes Kállay András öcsémmel, kik közül némelyeknek a kormánytól egy-két mumus vagy másoknak egy-két mosoly dönt, hogy igaz jogaik tudatával is félrehúzodva, ma még talpon, holnap már tótágast állva sorakozzanak.

Gyűlés kezdetén kormánybiztos úr felolvas-tatá a miniszteri rendeletet, s tudatá az érdekelt-ség nagy számmal összereglett testületével, hogy ő tulajdonképen kicsoda s mit keres a Nyírben. Előadá, hogy korántsem azért jött, mintha a tár-sulatot a további fennállásra s működésre kívánna szorítani, vagy hogy ő a társulati érdekeltek liqui-dációját akarná megakadályoztatni. Nem! az efajta erőszakos lépések, az őt megbízó kormány atyás-kodó szívéből távol állanak; hanem csak azt sugja meg úgy négy szemközt az érdekeltységnek, hogyha a társulat feloszlik, liquidál s tovább nem engedi magát hurcoltatni a millió és millió adósságesi-

nálás terén; szóval, ha azt az Isten által is egyedül vízszabályozási igazgatónak és mérnöknek teremtett Jármly Ödön és Szeszics urakat társulat nélkül hagyják: akkor kénytelen azt a nyolcszáz-ezer forintocskát, mit a kormány eddig ötven évi törlesztésre kölcsönzött, rövid nyolc nap alatt, a nyíri birtokosságon irgalom nélkül erőhatalommal is visszaesikarni, s ráadásul még a már egykor Péchy Tamás által közlekedési miniszter korában megparancsolt hét nyíri völgyeletet is be fogja falaztatni.

Dumastól „Monte-Christót“ nem tudom ösmerik-e olvasóim? Egy jelenetet idézek belőle: az örök város Róma alatt elágazó s annyi titkot fedő catacombákban tévedt el egyszer egy Dunglár nevű milliomos bankár s az ott lakó rablókra akadt; azok nyájasan fogadták, udvariasan szóltak hozzá, csak-hogy a tömkelegből nem segítették kimenekülni; mikor pedig enni kért, azt mondták; szívesen, de a catacombákban drága minden; egy porció csirkepecsenye például ötvenezer frank. Ha inni akart, egy liter bor százezer frank, jelentették egész szerényen a rablók. Az éhség által kinzott s zaklatott bankár megírta számos utalványait Genua, Florenc s más nagyvárosi ösmerős házak részére, s pár napok alatt visszatértek a kiküldött rablók, az erőszak szülte nyolcszáz-ezer frankkal. Nem lát itt az olvasó nagy hasonlatot a nyíri

hirtokosság és Dunglár úr helyzete közt; csakhogy mi szegények és nem milliomosok vagyunk, s utalványainkat nem fogadják el sem Florenceben, sem Genuában. S midőn Meczner úr szerény követeléseit velünk közlőtte, hozzá tevő még azt is, hogy ezekhez szólni sem jót, sem rosszat nem enged senkinek, a ki a Nyírben született, punctum. Irja nótárius uram! s azzal a jegyzőkönyvet s gyűlést berekeszteté.

Ha a Nyírben a régi emberek élnek s a régi érzelem és öntudat honol, ott hagyják Meczner Gyula urat gyűlés kezdetén mindjárt a faképnél; tudták volna, hogy 8 százezer frt. behajtásával fenyegetődni épen olyan mumus, mint a völgyeleték befalazása. Hát ki vesz, ki hajt ott be 8 százezer frtot, ahol nincs? Ki jön ide venni, ahol rablott portékát, azt is homokot és vizet licitálnak? Senki. Azután utoljára csak nem élünk a catacombákban, s van bíró felettünk, ki adott volna nyolc-tíz évet, nyolc nap helyett, a visszafizetésre. De hát hiába!! Más idők, más gondolkozás. A Nyír birkatürelmének nincs határa; ez pedig régi példaszó: Wem nicht zu rathen, ist nicht zuhelfen.

Be lévén fejezve a közgyűlés, Meczner úr levette kormánybiztosi talárját, felvevő hotykai házi slafrokját, s pipaszó közt, mint — Meczner Gyula — megnyitá a gyűlések után szokatlan magánértekezletet, s tudatá, mint oskolás gyermekkel szo-

kás, hogy már most itt szabad a vásár; kihallgatta a Nyír nyomasztó állását híven rajzoló Gencsy Károlyt, Molnár Ágostont, Uray Miklóst, Vidovics Ferencet, Szunyogh Bertalant s többeket; kihallgatta a sem hideg, sem meleg Kauzsay, Pserer és Dessewffy Ottókat; kihallgatta a magához hajló karú Jármy Ödönöket, Nyíri János és Okolicsányi Lajosokat; kihallgatta a nagypipájú, de kevés dohányu Fráter Sándorokat*); kihallgatott mindenkit egész addig az ideig, midőn a laskaörlő gyomor megkivánja a maga áldozatát s érdektelenné válik mindenféle tanácskozás. Akkor szétment az értekezlet, vivén magával Meczner Gyula öcsém azon meggyőződést, mit nekem a hírneves Betekints koresmában másnap, inter familiares aures megsúgott, hogy ezek a nyíri urak igen furesa kosztosai az úr Istennek, mire a Betekints koresmám üres szobája is vissza-echózott ennyit: nagyon furesák!!

Ebéd utánra a választmányt hívta össze a társulat nyiregyházi magán irodahelyiségében, a további teendők felett szót cserélni. Megigérte ott, hogy a társulat pénzügyait megvizsgálja, a Kemecsénél működő panaszos vállalkozók munkálatait megtekinti. S úgy bajusza alatt azt is tudtára adta a választmány megjelent tagjainak, hogyha

---

*) Fráter S. — bár aránylag igen kevés érdek köti a Nyírvizekhez — főszerepre vágott s a 250,000 frt. egyezsége is ő ment Pestre.

az érdekeltség többsége megpuhul, s tovább engedi magát hurcoltatni a sülyedő talajon, s mea culpát verve meghajol, s a liquidáció eszméjét fejéből kiveri s egy pár hét vagy holnap alatt felesszámú aláírókat verbovál az igazgatóság, melyben a nyíri birtokosok a kormány előtt ígérnek teljes megjobbulásukat: akkor ő, mint kormánybiztos, latba veti befolyását s meghozza azt az áldozatot, hogy még egyszer eljön a Nyírbe, s megpróbálja az öngyilkostársulatot életre hozni, s a vágányból kikölkent mozdonyt, a Nyírnek annyi hasznot ígérő pályájára visszavezeti.

Jármy és Szeszics uraknak nem kellett egyéb, úgy érezték magokat, mint a kinek hájjal kenik a tarkóját. Amennyi mérnök volt az irodájokban, talán épen tizenkettő, mint az apostolok, mind szétmenesztetett a nyíri falukra, házról-házra aláírásokat, helyesebben proselitákat gyűjteni. A mérnökök fáradsága nem volt hálátlan munka; az eredmény várakozásukon felül ütött ki, 300 elvliú írta alá. Értesítették Meczner urat tüstént, hogy már készek s bátran összehívhatja az érdekeltséget. Össze is hívta mint kormánybiztos újra, mégpedig az elemek is ellenünk esküdvén, a zivataros december 4-ére.

XVI. Az 1882. dec. 4-iki Nyírvíz-gyűlés.

A félig fagyott török-szakad utak másokra nézve még ijesztőbb hatással voltak, mint reám; én a falu végéről tértem vissza, mások ki sem mertek indulni lakásukból. Odahaza maradt még Gencsy Károly is, kinek már egyszer győzelmes indítványa felett volt a rendkívül összehívott gyűlés feladata statáriumot tartani. A járatlan utak miatt tehát, mint az alább közlendő szavazók névjegyzékéből látni fogjuk, a kormánybiztos úr által egybehívott rendkívüli gyűlést december 4-én kevesen látogathatták meg. Ha vaspálya nem köti össze Makkos-Hotykát Nyiregyházával, s ha egy nappal hamarább nem indul ki házi tűzhelyéről a kormánybiztos úr, aligha el nem marad ő is a gyűlésről. Így azonban Jármy és Szeszits urak teljes öröme, a nyolcezer szegény Nyíri birtokoságnak pedig, hitem szerint, nagy szerencsétlenségére megérkezett.

Nyiregyházán, ezen a ránk nézve örökemlékü december 4-én, tehát délelőtt tíz órakor a gyűlés csakugyan megnyilt; rendkívüli volt, de rendkívüli annak lefolyása s története is. Folya-

mát jegyzőkönyvéből másoltam ide ; Szesztay Károly és Bencs László urak szerkeszték, Bodnár István és Sztarek, mind nyíregyházi urak hitelesíték ; tehát kétségbe nem vonható, igaz, amit írni fogok ; nem mondom, hogy a kép itt-ott nem lesz egy kissé illusztrálva, az illusztrálás nem árt.

Az alapszabályok megkivánta zöme az érdekeltségnek összetereteltvén, a gyűlés tanácskozásképesnek mondta ki magát. Az elnöklő kormánybiztos úr először is egész malatiával — valahogy malitiát ne értsen a deák nyelvben járatlan olvasó — előadá az okokat, melyek őt arra indíták, hogy ezen rendkívüli gyűlést egybehívja, a // alatt felmutatta azon írásbeli folyamodást, melyben mintegy háromszáz szavazatot képviselő érdekeltségi tag, beösmerve tévedésöket, midőn az átkos emlékü, mult augusztus 15-iki gyűlésen, a furfangos Gencsy Károly indítványa által tévútra vezetettve, félig-meddig a liquidációt is kimondták, pedig ök ezt nem is vették oly komolyan ; jövőre nézve pedig teljes megjobbulást és vak engedelmességet ígérve, kérték és kérik őt, hogy ebből a végzetes helyzetből, bonyodalomból, nyujtsa segédkezét kibontakozni, s készek a drága vacsora árát, mint a mesebeli bankár, milliókkal is megfizetni. Ki nem engedett volna ennyi szép szónak, ennyi férfias gyöngéd ömlengésnek, ennyi bűnbánó őszinte megtérésnek ? — mondá Meczner Gyula úr.

Szegény, kegyelmet kolduló háromszáz nyiri atyámfiak!! Igaz! a bárány is sokszor megnyalja a sakter kezét, mely pár óra múlva nyakára teszi a kést. A kolibri sereg is — Kossuthnak gyönyörű hasonlataként — a krokodiltól való félelmében, épen a krokodil tátott szájában búvik el. Kedvem lenne ezt a meghunyászkodott háromszáz atyafit a Béla király névtelen jegyzője hét magyarkáihoz hasonlítani, kik a Lehel és Botond vezérek alatt Németországban elvérzett őseink seregéből elvágott orrokkal menekültek, s hogy megmentsék rongy élteket, alávetették magokat azon szégyenítő tett és név elvállalásának, melyért ezredév múltán is legjobban felindul a magyar. Nem döngették sem Lehel, sem Botond nagyobb hévvel Konrád császár várkapuit, mint ahogy döngették az először kormánybiztosi alakban a Nyírbe betört öreg Beóthy Lajos koponyáját a Propper Samuk, Molnár Ágostonok, Szoboszlay Józsefek, Okolicsányi Lajosok, Pető Zsigák, Kauzsaiak; s íme, ma már Meczner Gyula kormánybiztossága alatt circumspecte szavazzák meg a Nyír elpusztulására tervezett szabályozás millióit. *Difficile esset satyram non scribere.*

Azután a kormánybiztos úr beszédében hangsúlyozta, hogy ezen gyűlés által, melynek egybehívására oly nehezen szánta el magát, nyújt ugyan tért és alkalmat a társulatnak, az általa már jel-

zett, de a bűnbánó aláírók által is elősmert baklövések és téves lépések kiegyengetésére; de azért távol legyen tőle, mintha az érdekeltség határozataira, bár legkisebb részben is pressiót akarna gyakorolni. Határozhatnak mindent szabadon; hanem azért mégis figyelmeztet mindenkit, hogyha a folyamodást aláírt háromszáz érdekeltségi tagtársak nemes példája nem talál a Nyírben elegendő számú követőkre, s valahogy a liquidációs hajlam továbbra is mutatkoznék, ő a már elkészült egyéenkénti kivetés alapján, holnap reggel már megkezdí foglalás útján a társulat tagjain a kormánytól kölcsönvett nyolcszázézer forint behajtását. (Saját szavai a jegyzőkönyvnek). Donglár úrral, a gazdag római bankárral szinte ezen a gyöngéd hangon társalogtak a catacombák rablói is; Donglár fizetett, de azért az erőszak erőszak marad Rómában épenúgy, mint Nyiregyházán.

Az elnöklő kormánybiztos végezve beszédét, Uray Miklós vett magának annyi bátorságot, hogy szegény nyíri birtokos társai védelmére fel mert állani, s az idéztem jegyzőkönyv szerint a kormánybiztoshoz fordulva körülbelől így szolt: öcsém, Gyula! ne figurázz! tudom én azt jól, hogy csak ijesztgetni jöttél ide minket; ösmerem én a kormány efajta mókázásait; én is voltam valaha, szép asszonynak kocsisa, eljárásod főhibája az, hogy Jármty és Szeszicsét kivéve, nem érintkeztél a

Nyírben senkivel; egyoldalulag vagy informálva, azt sem tudod, égen jársz-e vagy földön. Nagy lón az ijedelem Izraelben, ezen vakmerő hangok hallattára; sietett is a hű nyíri mameluk sereg a megsértett kormánybiztosnak, s köz helyesléssel az én Miklós pajtásom rendreútasított, s kevésbe mult, hogy a szüre, melyben maga is benne volt, ki nem tétetett a házból.

Ifjú Szunyogh Bertalan állott ki azután a küzdők homokjára, s szemébe mondá a kormánybiztosnak, mit már én könyvemben elébb bővebben jeleztem, hogy nem magunk léptünk, hanem erővel vezetettünk, s csalogatták az érdekeltséget a kormányközegek, a Kisszeliek, s mások a süppedő vészes talajra, s lehetetlen, hogy más célból küldhették volna ide hozzánk biztos urat, minthogy megtévén velünk egyetértőleg a liquidálást, s a kölcsönzött 800 ezer forint visszafizetésére engedjen méltányos határidőt, például tíz-tizenöt esztendő, s ezeket mind egy memorandum alakjában kívánja a kormány nyal tudatni.

Vidovics Ferenc még azon jogát is tagadta a kormánybiztosnak, hogy ezen rendkívüli gyűlést egybehívhatta; erre vonatkozó utasítását nem mutatván fel. Vidovicsot figyelmeztette Meczner úr, hogy nincs szükségök a kormánybiztosoknak utasítás kérésre, mert az utasítást kérés nélkül kapják mind.

Fráter Sándor a szabályozások államosítását óhajtja. Óhajtana azt más is, maga a kormány is, ha a pénz Boszniára, meg Ucháciusra el nem kalódnék; az én Sándor öcsém minden szép ész ereje mellett, rendesen olyan nagy tőkét mozgat, amit nem sikerül neki tovább gördíteni.

Végre az én öreg kartársam, Kauzsay Károly ült fel arra a régi vén fakó gebére — mely már egyszer őt ugyancsak földhöz is vágta — kárhóztatni s vádolni minden bajokért, minden bonyodalmakért, melyben a társulat jutott és szenved; azon választmányt, mely köztünk le g y e n mondva, épen az ő elnöksége korában tette azon legbolondabb lépést, mely minden szerencsétlenségeink első és főoka, hogy a hét torkolat ötszázezer frtra rúgó megerősítési költségeit, melyből nőtte ki magát a mostani nyolcszázezer frt., minden lényeges vita nélkül, Jármy és Szeszics urak javallatára, jogtalanul a társulat által magára vállaltatta. Ezen elvállalás szerencsétlen korszakában, 1880. augusztusban, Györmeigyében jártam; nem vettem részt sem a választmányban, sem a gyűlésben, s midőn hazajöve, a választmányban előhoztam, azzal felelt az én öreg barátom: „már késő.“ Kauzsaynak kár a választmányt okozni, mert azt súghatják minden oldalról fülébe: „öreg capate per nasum.“

Nem lévén több szónok feljegyezve, névsze-

rinti szavazást kérvén Szunyogh Bertalan: kormánybiztos úr maga elnöklete alatt, Kauzsay Károly, Uray Miklós, Okolicsányi Lajos és Szoboszlai József urakból szavazatszedő küldöttséget alakítván, feltette a kérdést: kik akarnak ezentúl is a liquidálás elvéhez ragaszkodni? azok „igennel,” s kik nem akarnak? azok „nemmel” szavazának.

Igennel, vagy a liquidálás mellett szavazott: Vidovics Ferenc, Sipos Endre, Hetey Menyhért, Pák Lajos, Leveleky Márton, Koczogh Ferenc, Kubinyi István, ifj. Szunyogh Bertalan, Benedek Sámuel Nagy-Kálló kis birtokosaiért; id. Szunyogh Bertalan, Blau Pál, kércsi kis birtokosok és Belfi Pál, a nyiregyházi kis birtokosok nevében; így összesen tizenhárman hatvankilenc szavazatképességgel.

Nemmel, vagy a Gencsy Károly elfogadott indítványa felfüggesztésére szavaznak hatvanegyen, 288 szavazatképességgel. Ezeknek a nemmel szavazóknak jegyzőkönyvbeni lajstroma kezdődik Mandel Pál, Mandel Eduárddal, s végződik Molnár Pálon, Molnár Ágoston meghatalmazottján; furesa véletlen összejövetele ezeknek a sok m betűknek. Memento mori.

Az elnök-kormánybiztos úr azután a közgyűlés élénk éljenzése és helyeslése közt kimondta a rendkívüli gyűlés határozataként, hogy a nyíri

érdekeltség hatvanegy bátor legénye, köztök vagy fele olyan meghatalmazott ügyvéd és nem ügyvéd, kiknek egy talpalatnyi érdekeltségek sincs a szabályozással, s úgy mégkevésbé az abból eredhető véghetlen terhekkal: az úgy csak bolondjában hozott mult augusztus 15-iki határozatot elejtik, s kétszáztizennyolc szavazattöbbséggel elejtik, s az adósságcsinálást a nyíri nyolcezer árva család nyakára, a bizonytalanságok be nem látható határáig megengedik. A négy hónapig tetszhalottként hevert társulat lethargiájából felébredt s kezdte dörzsölni a szemét.

Akkor a kormánybiztos már alig bírta magát a kacagástól visszatartani, s a mellette ülő Szeszicsnek ennyit súgott fülébe: barátom! a játszmát félig megnyertük, most kell a vasat ütni, míg meleg. De az ételek legjobb fűszere, az éhség is mutatkozván, a jelen voltak hangos éljenzése közt a gyűlés folytatását délutáni három órára tette át.

Brennernél, Rózsakertnél, Szobonyánál, Weinbergernél, még egy pár kóser vendéglőben fogyott a cankó s a lelkesedés az ügy iránt, nőtt a vállalkozási szellem. Ezt sejtve Meczner kormánybiztos úr, megnyitá a délutáni gyűlést; pontosan nem is teketóriázott sokat, hanem azon kezdte rögtön mondókáját: az a bitang augusztus 15-iki közgyűlés eldobta Szeszics mérnök úrnak azt az egymillióhétszázezer forint szabályozási tervét is,

melyről ugyan sem a kormány, sem a mérnök nem áll jól, még ma sem, ha nem kerül-e felül három millió; de miután azt a kormány megvizsgálta nemcsak maga, de megvizsgáltatta a mérnökvilág egész hadával, Hieronimytól kezdve le Blahunkáig és Hubaffy Miskáig, bár ő — úgy mond — az érdekeltség nyilvánulásának, befolyásával irányt szabni nem akar, de azért figyelmezteti az érdekeltséget s annak minden egyes tagját, saját jól felfogott érdekeinek szemmeltartására; mert arról biztosítja az érdekelteket, hogy más szabályozási terv, akár a műszaki tanács, akár a magas kormány helyeslésével nem fog találkozni; ismét a catacombák hangja, s ő maga is, mint hegyközi nagy vízszabályozó tehetség, a Nyírvizek szabályozásának más keretbeni kivitelét belátni nem tudja, azt a külön völgyeletek szerint emlegetett olcsó szabályozást a kormány nem engedheti meg; olyan vállalatokra, ami kevésbe kerül, a kormány pénzt nem ad; hét igazgató, hét mérnök kellene; még az is megtörténhetnék, hogy ezen hét igazgató közül öt-hat olyan is akadna, mint a vén Gencsy Károly, Molnár Ágoston, vagy Mezőssy László, vagy Kállay Jenő, vagy Uray Miklós, vagy Szunyogh Bertalan, akik ezt a hivatalt ingyen elvállalnák, s akadna völgyelet, mely az egész munkát házilag, oda ajándékozva maga-magának,

ingyen is kisajátítandó területeket, olcsón folytatná le; ilyen olcsó húsnak híg a leve munkát a magas kormány el nem nézhet; mi lenne akkor Jármý Ödönből, az igazgatóból, s a Szeszics kis fiából, kit szinte atyja Nyírvíz-mérnöknek szánt — 1923-ban, amég akkor be nem végzett munkák folytatására.

Ezek előterjesztése után mondá Meczner Gyula úr: ne bolondozzanak sokat az urak; sok beszédnek sok az alja, úgy sem szabad itt másnak történni, mint amit nekem Budapesten meghagytak, aztán meg mi az, egymillióhétszázezer s ennyi sok ember közt megoszolva? Itt a kezem, csapjanak fel.

Uray Miklós azonban, Vidovics Ferenc és Szunyogh Bertalannal kezét fogva, felcsapni sehogy sem akartak, sőt megmondák a biztosnak világosan, hogyha a liquidációt elejtette is, de itt, miután a társulat belügyei rendezésével akar foglalkozni, ne alkalmatlankodjék tovább, hanem menjen Makkos-Hotykára haza. Fráter Sándor nem volt egészen ilyen goromba házi gazda, hanem azt a nagy tőkét mozgatván délután is, amit délelőtt mozgatott, a tőke egy bakaraszszal sem haladt tovább.

De nem úgy az én öreg barátom, Kauzsay Károly! Nem azért volt ő ötven esztendeig Szabolcsvármegye Taleyrandja, ki négyféle kormányt szolgált ki, tudván hat gallérú köpenyegét fordí-

tani mindég arra, honnét a szél fú; hogy ő ilyen Gencsy Károly s Uray Miklós forma nyíri pajkosokkal következetes maradjon régi elveihez, elég volt húsz esztendeig mondani, hogy a Nyírt a drága szabályozás tönkre teszi, megöli; mért ne mondhatná már most a kormánybiztos kedvéért, hogy a szabályozás a Nyírségre nézve életkérdés, mégpedig, hogy az gyorsan menjen, nem kell ezekre az akadémuskodó, a kákán is görcsöt kereső Gencsy, Uray és Vidovicsokra hallgatni, hanem kérjünk a magunk nyakára egy kormánybiztost, s válaszszaak választmány helyett meg az urak mellém még Nyíri Jánost és Okolicsányi Lajost, s jót állok érte, hogy rendbe hozzuk a Nyír ügyeit úgy, hogy pár év mulva fülíg lesz minden nyíri ember a szabályozás terheiben.

Okolicsányi Lajos nem is engedte magát túllicitáltatni a loyálisban; kormánybiztost, kormánybiztost!! uraim — nyakunkra kiáltá — minek nekünk választmány, mikor én, aki annak elnöke volnék, annyit értek az egész szabályozáshoz, mint tyúk az ÁBC-hez. Kormánybiztost kérjünk, kormánybiztost minden áron. Meczner úr maga megjíedt ezen kormánybiztosnál is kormánybiztosabb érzelmű uraktól, s figyelmeztette őket, hogy talán ezen túlságos talpnyalás, valami koleraforma symptomákat idézhet a társulatra elő. S Jármy Ödönnek odasúgott: ne féljen igazgató úr, megnyertük az egész játszmát, s feltette a kérdést, hogy kik

fogadják el az egymillióhétszáz ezer forintos szabályzati tervet?

Szunyogh Bertalan, Fráter Sándor, Sipos Endre, Már Adolf, Belfi András, Vidovics Ferenc, Mikecz Miklós, Rohod község, Pápai Pál, gr. Dégenfeld Imre, Nyárády Dániel, Szakoly községe, Uray Miklós, Beszterczey Ferenc kivételével, a jelen volt nyíri birtokosság összes zöme, még a legfösvényebb Csengery Samut és Burger Jeremiást sem véve ki, követték a Kauzsay Károlyok s Okolicsányi Lajosok elvű példáját s megszavazták az egymillióhétszáz ezer forintot. Egy jellemző van ezen szavazásnál: minden zsidó Okolicsányival szavazott.

Azon tizennégy egyénre nézve, kik a végpercekig a Nyír megmentése mellett tántoríthatlan küzdöttek; addig is, míg bekövetkeznek a hitehagyottakat is majd észretéritő keserű napok, hogy igaz ügyet védtek, megnyugtathatja egy körülmény, sorunk közt áll az a név, melyhez e megyének annyi szép emléke fűződik; egy név áll, mely mindig garanciája a böles előrelátás, a higgadt megfontolás, s az elvszilárdság soha nem csalható pontos hévmérőjének: ez a név a gróf Dégenfeld Imre neve.

A másik párton szavazottak közt csak 3 név van, melyet szeretnék ott nem látni: Nyiregyházát, a Molnár Ágoston és Zoltán Szabolcsmegye alispánjának neveit; hogy miért? kitalálják azt ők magok is.

XVII. A szegénységi bizonyítvány.

Szemere Bertalan tíz évig volt Sárospatakon tanuló társam, barátom; jellemét volt elég időm s alkalmam, midőn már az életbe léptünk, bővebben megismerni. Ha Kossuth úgy ösmeri, mint én, talán édes hazánk ügyei másképen állanak ma; ezt a deák mondatot: *Homo sum humani nihil a me alienum puto*, mint az egyszeri mendikás, mindég így értelmezte: ember vagyok és nem is ösmerek magamnál különb legényt. Aki így fordítja magyarra a latin mondatot, az nem lehet egy magánál nagyobb tehetség által vezetett ügynek hűséges és odaadó támogatója soha; ez a mendikásos értelmezése a latin szavaknak juttatta őt szegényt minden magas képzettsége mellett a Lipót-mezőre; ez ugratta le Nyáry Pált a harmadik emeletről; ez iratta Kemény Zsigával a Beksits által kiadott mentegődzéseket is. Ők alusznak már régen, mindhárman örök álmukat és Kossuthunk él. Éltesse is az Isten, de csak jó egészséggel, legalább e század végeig. Külföldön létekor, mikor Szemere az

emigráció vezéreivel szakított, mikor én vele H. C. Debbeld borkereskedő névre Párisba évekig leveleztem, melyek közül nekem egyben így ír: a jövő tavasszal otthon leszünk; vedd, mint bizonyost, hogy? nem írhatom meg, találd ki. Erre én neki tréfásan így válaszoltam: Bár jöjj vizen, bár jöjjetek léghajón, bár bujjatok ki tavasszal mint a cserebogár a föld alól: csak jöjjetek, baráti tárt karokkal fogadlak, csak egy úton és módon ne közeledj hazafelé. Hogy? azt pedig te találd ki. Céloztam amár akkor kegyelemmel haza lézengni kezdett emigráció tagjaira. Ezen időtájon így szólt Szemeréhez egyik emigráns társa, talán Vukovits: Te, Berti! úgy átalakulsz idekint, hogy bátran elnevezhetünk téged császári királyi emigránsnak, fekete-sárgább leszel maholnap Ferencz József császárnál. Én se sokat hibáznám, ha a hajdani híres szabolcsi földbirtokosok nagyobb részét kifordított modern alakjában így titulálnám meg: Atyafiak! nekem úgy látszik, miként annyira elkóseresedtetek már, hogy kormánybiztosabb érzelműek vagytok magánál a kormánybiztos Meczner Gyula úrnál. Be is kellene ám azt bizonyítani, int felém Nyíri János öcsém, egyike a török-szakad szabályozó politika s kormánybiztosságot inauguráló párt korifeusainak. Egy kis türelmet, tisztelt öcsém, azonnal szolgálatára fogok állani.

Mint láttuk, a mult 1882-ik évi december 4-én Nyiregyházán tartott gyűlésünk végén leszá-
vaztatván elébb Gencsy liquidációnális indítványa,
megszavaztatván utóbb az egymillióhétszázezer fo-
rintos szabályozás: néhai Kauzsay Károly, a szi-
lárd elvű nyíri birtokosság példányképe, ki Bátorban a habarékpárti Mandel mellett, majd a kor-
mánypárt mellett, majd a függetlenségi elvek mellett
villogtatta meg fegyverét; miután vagy húsz eszten-
deig, a Nyírvizek ily nagy keretbenimilliókat fel-
emésztő szabályozásának legmakacsabb ellenzője
volt: Kauzsay Károly — mondom — ő tette meg elő-
ször az indítványt, „Hogy a társulat vakon el-
fogadva az egymillióhétszázezer frtos
szabályozási tervet, s lelépven alap-
szabályairól, mellőzve igazgató-vá-
lasztmányát, minden feltétel nélkül
vesse alá magát egy teljhatalmú kor-
mánybiztosnak.“ Csombók Istók, Csombók
Sára, szájt, szemet tát e csodára; ezen szavai
jutottak eszembe a költőnek, ekép hallván beszélni
Kauzsayt. Bele is halt szegény nemsokára, ezen
idegrendszeri változtató próbatétele után, s meg-
tevé famózus végrendeletét; elköltözött oda, hol
a szabályozott Styx vizén ugyanegy csolnakban
viszen mindnyájunkat keresztül Cháron, a nagy
révész. Requiescat in pace.

A választmány alelnöke, Okolicsányi Lajos,

még nagyobb hévvel pártolta ezen indítványt; a kormánybiztos maga is megsokalta túlhajtott buzgóságukat, s figyelmeztette őket, hogy lassabban a testtel, s mielőtt határoznának ezen indítvány felett, jó lesz reá elébb egyet aludni. Majd utána fog ő járni s megtudja, mit mondanak hozzá a döntő körök. A döntő köröknek tettszett az indítvány, mint mindenhol az autonomikus jogoknak nyakára hághatnak, s kötelességévé tétetett Meczner Gyula úrnak, hogy a már ösmert gépezet mozgásba hozatván, a tervet szokott ügyességével vigye keresztül. A gép megkenetve, Jármly Ödön igazgató s forgattatva Szeszits urak által, két hónapig keverte a korpát s midőn a dolgot már teljesen megértnek itélték: a nyíri érdekeltséget február 26. napjára, utolsó gyűlésre összehivatták. De a kinyomtatott körlevelekben korántsem jeleztetett a cél, hogy a gyűlés a Kauzsay-féle kormánybiztost óhajtó indítvány feletti határozathozatala végett hivatik össze; sőt ellenkezőleg, a meghívó levelekben világosan ez ált: „a társulat elnökeinek s igazgató-választmányának az alapszabályok szerinti megválasztására.“ Különben belátva a célt, még a jámbor nyíri érdekeltség is megbuktathatja a titokban főzött tervet.

A már fentebb többször jelzett 1883. február 26-án, Nyiregyházán a megyeházánál, a gyűlésre

megjelent érdekeltség nem nagy számú tagjai az elnöklő Meczner kormánybiztos úr által jegyzőül kinevezett Meskó László és Szesztay Károly urak által összeiratván, s az alapszabályok által követelt számaránya a megjelenteknek constatatván: a gyűlés megnyiltnak mondatott ki.

Először is a közlekedési miniszternek szám alatt kelt kegyes intézvénye olvastatott fel, melyben a múlt évi december 4. új életre serkentett s egészen megszelidült társulatnak most már megengedi, hogy a nevezett gyűlésben elfogadott szabályozási tervhez szükséges 1.700,000 frtot a kormánytól felcsíphesse. Nagy éljent is kapott a miniszter ő excellenciája; hiszen pénz, mégpedig jóforma összegecske üti a markunkat. A nagy éljenek közt még azt sem kérdezte meg senki, ha ezen egymillióhétszázezer frttal ki lesz-e egyenlitve az a nyolcszázezer frt., mely már eddig úgy szóratott el, hogy abból stricte a nyíri tavak lehúzására még egy fillér sem fordított? vagy pedig most már azzal együtt a nyíri érdekeltek adósága a szabályozás végeztével 2.500,000 frt. lesz? Ki fogad velem, hogy ennél is több lesz! A nyolcezer nyíri birtokos közül ma sincs nyolevan olyan, aki ezekről információt szerzett volna magának. Beata simplicitas!

Elhangozván az éljenek, elnöklő kormánybiztos úr ráncba szedte ajakait, nehogy a tettetésben

valahogy elmosolyodjék s felszólította az érdekeltséget, hogy fogjon hozzá azon teendőkhöz, melyekért tulajdonképen összegyűlt. Ugyanis a kitűzött napirend harmadik pontja szerint (saját szavai kormánybiztos úrnak), intézze el az önkormányzat felvételére szükséges lépéseket: válaszszon elnököt, s alapszabályai értelmében alakítsa meg igazgatóválasztmányát. Ezen felhívásra midőn épen számat tátottam, hogy nagyot kiáltok: „éljen gróf Károlyi Tibor, a mi elnökünk“, mit, szerencse reám, szerencse reá, hogy el nem hirtelenkedtem, mert amint látni fogjuk, mindketten csúfot láthatánk: megbuktunk volna.

Ifjú Mailáth József érdekeltségi tagtárs úr előre egyetértve a kormánybiztossal, felemelkedett s folyékony szép előadás kíséretében, egy írásban foglalt s gróf Károlyi Tibor volt elnök úr által is aláírt indítványt nyújtott be, melyben az aláírók Okolicsányi volt alelnök, Jármay igazgató, Nyíri János, Pscherer József, Mandel et comp. s több választmányi tagok, felhívják az érdekeltségi nagygyűlést, „hogy a társulat lemondva autonomicus jogairól s igazgatóválasztmányát szélnek eresztve, kérjen a közlekedési minisztertől Árva- vagy Liptóvármegyéből, hol a jóféle kormánybiztosok teremnek, egy értelmes, erélyes kormánybiztost; s addig is, míg ez megtörténnek.

a Nyírvízszabályozás munkálatai folytatásával társulatunk Meczner urat bízta meg. Ifjú Mailáth József urat — engedjen meg ha kimondom — azok az ármányos nyíriek felültették, hiszen ő baranyas pozsonymegyei léttére a Nyírség viszonyait épen úgy ösmeri, mint én a baranyamegyei vidéki viszonyokat. Én Baranyában sohasem voltam; úgy látszik, ő is most volt először a Nyírben.

Uray Miklós szólalt fel ezen titokban szótt merénylet ellen. Hivatkozva alapszabályainkra — melynek 8-ik pontjában világosan jelezve van, „hogy a közgyűlésre indítványt csak a választmány utján lehet benyújtani, s az egyesek indítványai nyolc nappal gyűlés előtt bejelentendők a választmány elnökének, s az érdekeltségi tagoknak körlevél által tudomására hozandók,“ — kinyilatkoztatta, hogy ezen indítvány — mitán Mailáth József és társai által nem tartatott meg az alapszabályok által megkövetelt formalitás — mint nem tárgyalható, a napi rendről levétessek, s az afeletti határozat máskorra tűzessék ki. Urayt pártoltam én is, továbbá Gencsy Károly, Gál Elek, Szunyogh Bertalan, Bodnár István és többen. XIV. Lajos francia király, a maga korában lovagostorral kezében lépett be a parlamentbe s így szólt a képviselőkhez: „a parlament én vagyok.“ Meczner Gyula úr nekünk is, a Nyír képviselőinek, kik a Nyírvízszabályozó-társulat alap-

szabályaira, a mi magna chartánkra bátran hivatkoztunk, épen ilyen formán válaszolt: „a Nyírvízszabályozó-társulatnak még nincs megalakítva választmánya, tehát mint kormánybiztos, most a választmány én vagyok, annak jogait én gyakorlom, az indítványok érvényes vagy érvénytelensége felett én itélek, azért a Mailáth József és társai által tett indítványt nemcsak az, hogy a napi rendről le nem veszem, hanem, hogy ne töltsük az időt, ezennel szavazás alá is bocsátom.“ Másodszor adott már okot Meczner Gyula úr rövid kormánybiztossági pályája alatt arra, hogyha az érdekeltségben legkisebb önérzet van, ott kellett őt hagyni lovag-ostorával együtt a faképnél. De a tetszhalotti állapotából életre galvanizált Nyírvíz-társulati gyűlés többsége, annyira beleszeretett az őt ápoló kormánybiztosba, hogy midőn már a társulat vére keringett, ütereit lüktetni keztek, midőn már önerejével járhatott volna, mint a lábbadozó beteg mankójától, nem mert megválni Meczner Gyula úrtól; sőt a rögtön beállt szavazásnál, ugyanazok a határozott jellemű nyíri birtokos urak, kik még 1879-ben az első kormánybiztos, Beöthy Lajos megláttára, nekem a társulattá alakulás erős ellenzőjének nagy hangerővel kiabáltak: Bátya! alakuljunk, mert különben kormánybiztos fog a szabályozási ügyek felett rendelkezni; még csak beleszólásunk sem lesz, hová

szórják szét százezreinket, s kik még csak 1882-iki augusztusi gyűlésünkéből is, az elébb már idéztem erélyes feliratot intézték a minisztériumhoz, ma már 1883. február 26., mondom, ugyanezen jó urak, torkok szakadtából így kiáltanak: nem kell nekünk autonom igazgatás, nem kell nekünk választmány, nem kell nekünk semmi befolyás saját ügyeink vezetésére, kormánybiztost, kormánybiztost adjatok nekünk. Ebben rejlik a Nyír teljes üdvössége. Difficile esset satyram non scribere.

Feltétetvén a kérdés elnöklő Meczner Gyula úr által, hogy akik Mailáth József kormánybiztost kérő indítványát pártolják, azok „igennel,” akik nem pártolják, azok „nemmel” szavazzanak. Szavazatszedő küldöttséget is, a lágymeleg Szoboszlay Józsefet kivéve, tisztán az igennel szavazó érdekeltekből alakítván, 120 szavazat ellen 180 szavazattal kimesterkélték, hogy a nyíri érdekelt-ség többsége kimondta, hogy a Mailáth József s társai indítványát elfogadva, öntudatáról lemond, s kéri a minisztert, hogy vagyona s jövője felett egy kinevezendő kormánybiztos rendelkezék. Ezzel a szegénységi bizonyítvány kiállítottatott.

Az eriváni herceg a világosi gyász-katasztrófa után Miklós cárnak ezt írta: „Felség! Magyarország trónja lábai előtt hever.” A nyíri kormánybiztos a szavazatok felszámítása után szintén ennyit sürgönyözött a belügyek mi-

niszterének Budapestre: Kegyelmes uram! a húsz évig maga javának ellenszegült Nyír le van verve. A szegénységi bizonyítványt magokról kiadók itt következnek; illő, hogy megörökíttessék e névsor a hálás utókor részére,

1. Glück Dávid a nyiregyházi iparbank nevében.
2. Heumann Ignác a szigeti ref. collegium nevében; ha sejtheti valaha Horváth Mária nagynéném, végrendelete tételekor, hogy az eszlári saktereket és az ő puszta simai birtoka jogait ugyanegy zsidó ügyvéd fogja védeni, aligha a szigeti collegium valaha szomszédommá lett volna a Simán.
3. Elek László.
4. Mandel Eduárd, Mandel Pál nevében is.
5. Elek Emil.
6. Fried Dávid.
7. Kállay András, maga és Kállay Ödön örökösei nevében. Szegény jó Ödön cimborám, erre megfordult sírjában.
8. Fried Izrael.
9. Okolicsányi Géza, a rászedett Jármý Jordán nevében.
10. Mikolai Lajos, gróf Károlyi Tiborért.
11. Burger Mór.
12. Burger Jerémiás.
13. Mandel József.
14. Propper Samu, 20 évig lándsatörő Sámson a szabályozást erőszakoló Filiszteusok ellen, ma már kormánybiztosi mameluk.
15. Sztarek Ferenc, gróf Dessewffy Miklós nevében.
16. Weiss Ábrahám, maga s báró Vécsey Alajos nevében.
17. Weiss Lipót, pazonyi birtokos társam, eddig velem együtt a szabályozás határozott ellenzője, ma kapacitált commissarialis szavazó.
18. Szamuéli testvérek.

19. Herman Dávid. 20. Lichtmann Alajos, Bende Tiborért és Szakoly községért. 21. Jármay Márton. 22. Gróf Dessewffy Gyula. 23. Gróf Dessewffy Vince. 24. Szentmiklósi László. 25. Gencsy Béla. 26. Szalánczi Ferenc. 27. Hauer Béla. 28. Nyíri Ferenc. 29. Görög Pál, Bököny községért. 30. Pscherer József. 31. Zoltán Ödön. 32. Liptay Károly. 34. Mailáth József. 35. Zoltán János alispán. Ha abba a szabolcsmegyei alispáni székre az öreg Kállay Miklós ült volna az utolsó hat évek alatt is, nincs Nyírvízszabályozás. 36. Matusz Péter, Ibrony községért. 37. Jármay Ödön, igazgatója a társulatnak. 38. Blau Pál, még tegnap a szabályozás legdühösebb ellensége, ma már maga sem tudja mi. 39. Buday Ferenc. 40. Nyíri János. 41. Okolicsányi Lajos, választmányi alelnök. 42. Szesztay Károly, báró Barkóczy Hadik Ilona nevében. 43. Pethő Zsiga. 44. Dessewffy Ottó. 45. Végre Mesko László, Nyíregyház város nevében, azon városért, mely évtizedekig küzdött a szabályozás ellen; emiatt buktatta meg egyszer Lónyay Menyhértet is, ma már kormánybiztossal koketirozik. Ki fogad vélem egy fényes ezüst hatosba, hogy a jövő tavasszal ez a város kormánypárti képviselőt választ. December 4-én az egymillió-hétszazezer fős szabályozási terv elfogadását is csaknem ugyanczen nevek szavazták meg. Sic transit gloria mundi.

Mailáth József indítványa, vagyis a magok-ról való szegénységi bizonyítvány kiadása ellen „nem mel” szavaztak: 1. Gencsy Károly. 2. Uray Miklós. 3. Lányi Antal, Oros kis birtokosai nevében. 4. Hetey Menyhért, Gelse és Szalmad községekért. 5. Gál Elek. 6. Szentimrey Gábor. 7. Orosi római kath. lelkész. 8. Kállay Jenő. 9. Kállay Ubáld. 10. Szunyogh Bertalan. 11. Mikecz Miklós. 12. Mezőssy Tamásné. 13. Gencsy Albert. 14. Szaszlay József. 15. Bodnár István, Kállay Béni, közös pénzügyminiszterért. 16. Básthy Barna. 17. Csengeri József. 18. Benedek József, Nagy-Kálló városért. 19. Kállay Lipót. 20. Vidovics Ferenc. 21. Belfy András, nyiregyházi kis birtokosokért. 22. Fráter Sándor. 23. Fürj Imre. 24. Mezőssy László. Végre, hogy feltűnő ne legyen, hogy egy kóser szavazatot sem kaptunk, s hogy a világ azon gondolatra ne jöjjön, hogy a zsidók a szabolcsi véres sakter-ügy szabályozását is a kormánybiztostól várják, az egyedüli Mandel Ignáccal kezét szorítottak velünk.

Mindkét párton szavazott tehát összesen 69 ember, 8000 kisebb-nagyobb birtokos család nevében. Ötven hold után számított önálló szavazat van a Nyírben 589. Képviselet után szavazható s ötven holdnál kisebb birtokosokból csoportosított szavazat van 242; ebből beadatott ezen kritikus szavazatoknál összesen 300 szavazat. Ezek

döntöttek a Nyír jövő sorsa felett. 120 ellen 180. Elemezni a szavazók névsorát nem fogom, keserű találnék lenni nagyon; de annyit mégsem hallgathatok el, hogy ezen szerencsétlen december 4. és február 26-iki gyűlés szülte végzetes eredményeknél főszerepet játszott: 1. egy pár nagy úr szeszélye. 2. Azon néhány ember működése, kik vagy a már elnyert, vagy a kormánybiztos mellett a Nyírvíz-szabályozásnál elnyerni reményelt alkalmazás és hivatal miatt fordultak el tőlünk. 3. Azon egy pár érdekeltégi tag alattomoskodása, kik a szabályozásban, birtokaikban tagadhatlanul nyerhető csekély javulás és aránytalan haszon miatt, annyi ezer szegény nyíri család érdekét végromlásra jutni segítették. Jó étvágyat az illetőknek hozzá, már az én öreg gyomrom az eféléket nem bírja megemészteni!

Igazgató Jármay Ödön s társulati mérnök Szezsics Lajos urak is ugyancsak erősen sűrögtek-forogtak úgy a december 4., mint a február 26-iki gyűlésen született határozatok létrejötte körül. Mi érdekből? Azt nem fejtem meg, nincs oly együgyü olvasóm, ki azt be ne látná magától. Hanem ennek a két úrnak azért mégis megsűgök úgy négyszemközt annyit, hogy én az ő helyzetekben nemcsak az, hogy nem sűrögtem-forogtam volna a kormánybiztos inaugurálását létesítő végzés hozatala körül, hanem hallván Mailáth József

úr és társai indítványát, megsértett önérzettel legelső állók fel s így szólok az indítványttevő dignitások felé: „Ha van bűn, hanyagság vagy hiba, mit valaki szemére vethetnétek, az a valaki mi vagyunk ketten. Igazgató és mérnök, nem a választmány; nem gátolt minket munkánkban, teendőinkben a választmány soha, nem nyúlt az a választmány a társulat egy filléréhez sem soha. És ha van valami, amiért ezt a választmányt megrovhatnátok, az nem lehet más, mint az a kiméletes eljárás, melyet irántunk — gyöngé tehetségünket véve figyelembe — folytonosan tanusított. Mi a választmánynyal születünk, vele élünk, vele akarunk meghalni. És ez a hang a Nyír érdekeit szíven viselő s kötelességét ismerő igazgató és mérnök hangja lett volna. Ez a két úr ezt a hangot, mióta hivatalba megválasztattak, nem próbálták meg, nem fogják megpróbálni soha. Az ő eleitől fogva a társulat iránt tanusított viseletökből ítélve, az ő hangjok mindig ugyanegy. Legyen választmány, adjatok kormánybiztost, vagy állítsátok a Nyírvízszabályozók élére Trepofot, a muszka rendőrminisztert, nekünk teljesen mindegy, csak a szabályozást ily nagy keretben mi vihessük keresztül.“

Ezeket a február 26-iki gyűlésben én mind elmondtam; Jármy és Szeszits urak hallották, helyettök a kormánybiztos úr felelt ennyit: „ne

személyeskedjünk.“ Jó felelet, kormánybiztosi felelet. A kormánybiztos előtt, úgy látszik, minden olyan, ami igazság, mire nincs kész a cadencia, személyeskedésnek tűnik fel.

Talán egy titkos jó oldala mégis lehet ezen meghunyászkodó s magokról szegénységi bizonyítványt kiállító Nyírvízszabályozók többsége politikájának? Nem sikerülvén ugyanis a szabályozás, mi előttök is már csaknem bizonyos, a kormányra akarják háritani az egész felelősséget s visszakövetelik tőle biztosa által céltalan kihányt milliokat. Bajos lesz! De ha nem téríti is meg, egy adattal több lesz a világ kezében, melyből kimagyarázható, hogy mik azok az okok, melyek a kétségbeejtett s a kormány rozszakarata vagy ügyetlensége miatt vérig zaklatott népeknek védelmi eszközül, még a dynamitot is kezébe erőszakolják. Pedig a mi felelősnek képzelt kormányunk is azon az úton van már, hogy minden² jogok őszpontosítására törekvő buzgalmában nem kormányozza többé a nemzetet, hanem szekirozza. Amerikában, Belgiumban, Svájcban nincs dynamit, nincs nihilismus; nálunk is csak a Spangák közt észlelhető még; de annál több van Irlandban, s annál több van a muszka koronáció fénye emelésére. Jó lenne néha a kormánynak az ilyen vén emberek szavát is meghallgatni, nemesak mindig a fiatal miniszteri tanácsosok agyszüleményeit. A

magyar fiatal emberekre József császár úgysis azt mondta ezelőtt 100 esztendővel: „Amely magyar ember legalább 30—35 éves koráig nem ellenzéki, nem függetlenségi párti, az vagy higvelejű, Dummkopf, vagy koncleső Spitzbub.“ A régi Tisza-párt tagjainak ezzel nem nehezült helyzete, sőt könnyen vehették az egészet; mert mikor az öreg Ghyczy Kálmán megfűtta az átnyergelőt, már ők akkor régen túl voltak a császár által kijelölt életkor terminusán; de a mostani modern gondolkozású honatyáknak és nem honatyáknak, kik csecsemő-koruk óta kormánypárti mameluknak neveltetve, a függetlenségi eszmék s a függetlenségi párt ellen úton-útfélen hangoztatott lenező s megvető kifakadásaik által szeretnék magasabb politikai emelkedettségekét fitogtatni: ezeknek lesz azután bajos az elmés császári ötlet által designált két címtábla közt választani.

XVIII. A Nyír mézes hetei.

Az 1883. február 26-iki gyűlés eredménye után azonnal be is álltak a Nyír felett a nyugalom és gondtalan élet mézes hetei. Érezni kezdték az illetők, mily andalító érzés az, ha egy öntudattal bíró erkölcsi testület akarata, vagyona, Wertheim kasszája felett, egy, a dolgok anyagi jövőjével legkisebb összeköttetésben sem álló, s egész ridegen nyert utasításai után működő kormánybiztos rendelkezik. Jármly igazgatót, Szeszics mérnököt nem zsenirozta többé a választmány, mert még azon három bizalmi férfi megválasztását is megtagadta a miniszter, akiket a Mailáth József és társai által beadott indítvány az érdekeltek közül ajánlani véleményezett. Hol az önkény és erőszak rendelkezik a gyengébb felett, ott bizalmi férfira nincs szükség, gondolá magában ő excellenciája.

Legelőbb is sikerült az, amire már két év óta titkosan törekedtek, de mit a választmány határozottan mindig ellenzett, hogy a vállalkozókat megszőktetve, a munkálatot házilig magok, Jármly és Szeszics úr kezeljék. Kormánybiztos úr

megengedte ezt is; „adván — a volt vállalkozóknak, Führer és Laksz uraknak, hogy a vállalatától félre álljanak — tizenkétezer frt. borra való. Hogy hozza vissza ezt a csekélységet a házilag vezetett szabályozás? azt a kormánybiztos úrnak megjósolom:“ nem boldogulva a házi művelettel, újra fog adni Führer és Laksz uraknak tizenkétezer frtot, hogy végezzék be a már egyszer tőlök elvett vállalatot szakmányban.

Igy már most folyik a munka, folyik a Nyírvíz, folyik a pénz, számolnak róla a kormánybiztosnak, a biztos úr a kormánynak; nekünk nyíri érdekelteknek ezt mondják: „Videtis, sed non bibetis.“ A Sisyphus munkája zavartalanul folyhat; mit kiásnak most tavasszal, azt ősszel behordja a szél; mit kiárkolnak ősszel, azt tavasszal betemeti a homok: a hegyre felhajtott kő újra vissza-visszagurul.

Hogy ezen nagyon is kétséges kimenetelű munkálatok végrehajtására egy szakavatott igazgató és mérnök kellene, ezt nincs ember, aki be ne lássa. Ha ezen irányban megengednénk is, hogy Jármy és Szeszics urak megütik a mértéket, akkor egy szakavatlan, nagy díjakkal járó kormánybiztos merő luxus. Vagy ha a kormánybiztos is szakértő s ő vezeti a Nyírvizek szabályozását, akkor a szinte nagy fizetést húzó igazgatói állás

teljesen felesleges. És ezen okoskodás helyességét, azt hiszem, belátja a miniszter is, ha csak a szegény nyíri birtokosság vagyonát s pénzét Csáky szalmájának nem nézi. Egy méhkasban mindig elég egy dologtalan kormányzó, kettő már sok mézet emésztene.

Csak most jut eszembe, hogy rég tudatni kellett volna, ki lett tehát a február 26-iki gyűlésből tett feliratunkra a közlekedési miniszter ő nagyméltósága által kinevezett nyíri kormánybiztos? Tudom, azt gondolják olvasóim magukban: „kinevezhetett akárkit ő excellenciája a világon, csak azt az egy embert nehezen nevezhette ki, aki a december 4. és február 26-iki gyűléseken a Nyírvízszabályozó-társulat igazgató-választmányát egyes manőverekkel sprengolta szét, s a jelen kormánybiztossági állást maga kormánybiztoskodta ki, mert az emberek önkénytelen is azon gondolatra jöhetnének, hogy azon gyűlésekben tanusított eljárásával Cicero pro domo sua dolgozott. Csalódnának tisztelt olvasóim! mert biz a miniszter ő nagyméltósága épen őt, Meczner Gyula urat nevezte ki, nem mintha Cicero pro domo sua dolgozott volna; nem, hanem már hiába! a kormány olyan formán van ő vele, mint a nagyhírű Skoda és Bamberger orvosokkal a betegek világa. Ha az ártatlan vizeket meg kell regulázni Zemplénben Ondova, Topolya, Latorca vidékén, ott van

Meczner Gyula úr; ha Beregben a Tisza rakoncátlanokodik, ki fékezze meg más, mint Meczner, a kormánybiztos? Ha a maga javát nem akaró homokos Nyírt észre kell szabályozni, ki hajthatná azt pontosabban végre, mint Meczner Gyula úr? Ő valósággal élénekelheti a sevillai borbély dalmátát: „Én mindeneknek szívesen szolgállok; ártért szabályzok majd itt, majd ott.“

Diogenes, a szűkölködő bölc, azt mondta Nagy Sándornak, mikor megösmernkedtek: „Ha Diogenes nem volnék, szeretnék Nagy Sándor lenni.“ Nem állitom, ha nem megforditva történt-e ez a régi história; de ha én is, sorsommal megelégedett öreg ember nem volnék, nem mondom, hogy nem szeretnék valami vízszabályozó kormánybiztosságra szert tenni.“ Mint a huszár mondta: „Dubla Löhnung s nincs dolog jár vele.“ Sokkal többet ér egy bizonytalan s pénzre kapott választókerület képviselőségénél, hol minden 3 esztendőben néhány ezer forintot kell elszórni a mandátum megújításáért. Itt a Tridenssel kezünkben a mandátum addig tart, mig az ember maga akarja, „Dum defluit amnis.“ De, hogy én kormánybiztos Meczner Gyula öcsémet tökéletesen epuráljam, a Cicero pro domo sua féle érdeklődés legkisebb árnyékától is egy atyafiságos gescheftet ajánlok neki. Miután ő annyira hisz Szeszics úr ígéreteinek s annyira bízik a mérnök úr hidraulikai

szakképzettségében, s a Nyírvízszabályozás nagy jövőjét s áldást árasztó következményeit teljesen felfogta s belátja, ezenfelül még az én nyíri birtokos társaim és atyámfiai annyira beleszerettek : eseréljük meg az én pazonyi Nyírvíz gazdag birtokomat Makkos-Hotykával, széle-hossza a két birtoknak igen ugyanegy. De ha több az övé, kipótolom simai birtokomból ; ekkor le lesznek főzve a gyanakodók s megadja magát mindenki, s elősmeri a világ, hogy ezen fárasztó munkára Meczer Gyulát nem a dupla diurnum commissariatium, hanem a Nyír filoxeramentes földének nagy jövője vonzották körünkbe ; le lesznek főzve a gyanakodók, én pedig megmenekszem magam is azon maholnap bekövetkezhető rémhirtől, mit csak a tündérek által megbüvölt fiatal udvarló érzett, mikor 25 éves korról elszenderülve, más reggel, mint 60 éves öreg ébredt fel, hogy pazonyi birtokomért, anélkül, hogy a Nyírvízszabályozás egy hajszálnyival is jövedelmezőbbé tenné, a még ma fizetett évenkénti 300 frt. adó helyett, holnap már a kivetett Nyírvíz-adóval együtt én és maradékaim évről-évre hatszáz forintot fizessenek.

Ez a jövő fenyegeti aránylag a nyíri érdekesség nyolcezer családja kilencztedrészét is. És ezt a magyar felelős kormány nemcsak hogy elnézi, megengedi, hanem kormánybiztosra kormánybiztost küldött, hogy a szabályozást reánk

erőszakolja, s hogy erőszaknak ne mondhassák, alkotmányos uniformist húz reá, mint húzott reájok az osztrák, mindön felelős minisztereknek nevezte el őket, a vakulj magyar ösmeretes régi bécsi nóta kótájára. Többséget csinált a nyíri érdekeltségből; többséget! aminővel ő kormányoz Magyarországon.

Azért ne csodálkozzanak rajta azon nagyúri érdekelt tagtársaim, kik a jelen nyíri állapotokat részint befolyásukkal, részint belenyugvásukkal előidézték, valóságát elősegítették, kiknek, mint a Nyír macskáinak, ez az egész dolog csak játék és sport lehet, míg nekünk, a Nyír szegényebb egereinek, halál; ne csodálkozzanak rajta, mondom, ha én is, megemlékezve itt-ott rólok egyszerű röpiratkámban, talán néhol egykissé keserűbb tentába mártottam tollamat; mert Kossuthunknak egy régi hasonlataként: még a féreg is nyöszörög, hogyha tiportatik. Félrevezetett kisebb nyíri birtokos érdektársaim se nehezteljenek, ha az ő jogfeladó, a Nyírvíz-ügyekben eleinte elfoglalt álláspontjokról fokról-fokra lejjebb szállt gyáva magukviseletét híven ábrázoló tükrot szemök eleibe tartottam. Nem messze az idő, midőn be fogják ösmerni, hogy az én álláspontom a helyes, az övék pedig tévesztett és a Nyírségre örök veszélyt árasztó volt.

A kormány pedig, melyről kivéve a szorosan vett hűsös fazekak mellett ülő mamelukjait, minden pártbeli polgára hazánknak azt mondja, hogy nem kormányoz többé, de szekiroz ; mely azt tartja maga körében legnagyobb tehetségnek, ki legnépszerűtlenebb, s a nemzet jellemét legjobban sértő törvényjavaslatokkal tud előállani, az a kormány úgy sem vár sem tőlem, sem mástól hálát és bizalmat, de nem is nyujt felé egy jóra való magyar ember sem, biztositom.

XIX. Zárbeszéd.

„Veritas odium parit.“ Mit igen híven így fordít le a magyar példabeszédes könyv: „szólj igazat, betörik a fejed.“ Talán hosszabb életpályáján keresztül ez a példaszó egy-egy embernél nem bizonyult be annyi változatokban, mint épen én nálam. Ha nekem ifjú koromtól fogva nem lett volna az az egyenes, de ám sok ellenséget is szülő modorom, hogy a valót s az igazságot mindég leplezetlenül szerettem az emberek orra eleibe dörzsölni, nem gondolva azzal, hogy ez az elkorcsosult *inplume bipes* faj akármit inkább eltűr, mint az igazat: hát már én ma talán, mint több Dobzse László druszáimmal történt, Zemplén- vagy valamely más vármegyének lennék emeritus főispánja. Zemplénnek legalább lett volna belőle annyi erkölcsi haszna, hogy nem engedtem volna rajta megtörténni azt a nagy báránybőrös gyalázatot, hogy míg Küküllővármegye is megemlékezett Kossuthról, a nagy számkivetetről. nyolcvanadik születésnapja évfordulóján: addig Zemplén, hol a nagy ember, mint csecsemő az első levegőt szívta be; az a Zemplén, melyhez őt

egész gyermek- és ifjúkora annyi kedves emlékei fűzik; az a Zemplén, melyet a nagy bujdosó anynyira szeretett és szeret máig: az a Zemplén nem mert felé egy jót kívánó, egy vigasztaló hangot meneszteni. Tempora mutantur sat. No, de ha már épen emeritus főispán nem lennék is, hát lennék bizonyosan ugorkafán szerzett magas szak-képzettségemnél fogva, valami árvizek által elpusztított vidék reorganisatiojánál ácsorgó kormánybiztos, s térdig járnék, noha nem is épen a rózsában, de legalább a bankóban. Ha ez sem sikerült volna valahogy — ebből aztán már nem engedek egy hajszálat sem — lennék szőlészeti és borászati rendjelekkel decorált philoxerát kergető kormánybiztos, s hirdetném még Tokaj-Hegyaljánkon is miniszteri meghagyásból Hojbrenk szőlőművelési rendszerét: *in majorem montium viniferorum Tokajensium deteriorationis gloriam*. De ha mégis valahogy a rendesen velem karöltve járó malőr, mindezeket a positiókat jobbkor felkölt s élelmesebb vetélytársaimmal foglaltatta volna el, biztosabb a kétszerkettő négynél is, hogy az annyi álnagyságosoknak menhelyet adott kataszteresek serege engem is tárt karokkal fogadott volna körében. Pedig — köztünk legyen mondva -- ha megcenziálnának az új qualificationalis törvények alapján bennünket, aligha tizedrésze is megtudná mondani ezen

seregnek, hogy ezt a szót: kataszter, görög vagy a zsidó szótárban lehet-e felfedezni.

Most veszem észre megint magamat, hogy ezekért a fél tréfás, fél komoly históriák elbeszéléseért, újra egy csomó ember szeretné az üstökömet — ha ugyan volna — kegyetlenül megráncigálni. Pedig egészen alaptalan kombinációknak nem is veheti az olvasó, ezeket az én vallomásaimat. Mert bár igaz, hogy kivéve a Batthyány-Kossuth kormányt, nem voltam soha életemben kormánypárti; de voltam ám Tiszapárti nyakas kálvinista olyan, hogy sem Jókay, sem Csernátony nem voltak erősebbek; de persze csak addig voltam, meddig Magyarországon Tiszapártinak büszkeség és dicsőség volt lenni. Abban az időben történt, hogy midőn az istenben boldogult Deák-párt bomló félen volt, az utolsó nagy úr főispánja Zemplénnek, gróf Andrássy Manó, kivel én ha nem is mondom, hogy barátságban, de azt mondom, hogy jó viszonyban voltam, így szólt hozzám: „úgy látszik, nemsokára Tisza-kormány lesz, maga pedig Zemplénben legnagyobb Tiszapárti volt eddig; ezt a főispáni széket én akkor itt hagyom, Gyula testvéremmel együtt álltak és futottak magok Schwehátnál, neki pedig még ezután is csak adnak a szavára, nem lenne kedve főispánságért mozogni?“ Igen! csakhogy akkor is rögtön útaban állt végzetes modorom, s a még

akkor körül nem metélt „Egyetértésben“ ismét igen fenhargon itéltem el a Tiszapárt elvhűséget szegre akasztó, s a szilárd hazafi érzelmeket nyomorék példaadásával országszerte agyonpuhító politikáját. S nem is mozogtam biz én, hanem maradtam Zemplénben az, ami ma vagyok Szabolesban, virilis bizottmányi tagtársa s collegája Jármy Jordán pajtásomnak.

De ha jól meggondoljuk, nem is igen van ezen az én akkori balesetemen valami sok sajnálni való. Velem is könnyen úgy bánhatott volna el Tisza Kálmán, mint ahogy elbánt a Manó gróf után üresen maradt zempléni s más megyék főispáni székébe ültetett jó barátimmal; mint a szakács a citromot, kicsafart s eldobott volna engem is száradni a spór mellé, s megmaradt volna a ménkö nagy méltóságos titulus sine vitulo. Így pedig még hetven éves koromat taposva sem tettem le mindenről, s nem kell magamat purifikálni, ha valahogy nem is a magunk érdeme, de a világ forgandósága által újra szánkba talál röpülni az 1848-iki sült galamb. No, most veszem észre megint, hogy itt ismét egy pár emeritus főispánná lett régi jó pajtásom fog felém aprehenziós arcot vágni. Pedig, Isten látja a lelkemet, nem akarnék sérteni; de átkozott természetem olyan, mint az öreg Szilveszter inasé: nem mondok ugyan rendszeren sikerült kádenciás verset, de mondok akaratlanul is valót és igazságot.

Ezzel már eddig csak tisztában lennénk valahogy, hanem hát ez az én kalapács vagy csépforma modorom nemcsak a magasabb régiókban ártott nekem, hanem idelent, a Dii minorum gentium körében is folytonosan szította s szítja ma is ellenem a haragot s gyűlöletet. Dehát bánja az ördög! inkább ezer irigy, mint két szánakozó, azaz, például: inkább nézzen velem farkasszemet a derék ügyvédi kar azon hitvány faja, mely utcán, heti vásárokon fogdosva clienseit, előleget kér mindég, de utólagot ő nem ad soha, melynek kezei közt a behajtott pénz sokkal bizonytalanabb helyre jut, mint volt a legmegkoppasztottabb adósnál, mely pénzért diadalt ület a gazzsággal az ártatlanság felett s még ráadásul magának köz-elösmerést s becsültetést követel. Vagy inkább fintorgassa reám orrát az a pöffeszkedő s tökkel ütött osztálya a kinevezett vagy választott bírának, kikről még az útcagyermek is csevegik, hogy hozandó ítéleteikre, még egy rongyos ötrtos is döntő befolyást gyakorol. Vagy inkább szoritson ellenem öklöt a zsidóság az a kék s elbizakodott része, mely az apai mesterségen, a nyúl bőr-szedésen, ha már egy bakaraszszal felül-emelkedett, nem ösmer magánál különb embert, s ezt a szót: emancipáció, úgy értelmezi, hogy a zsidónak már most szabad a csalás, s hogy ennek a szónak: emancipáció, az a valódi értelme, hogy

ha ezer esztendeig e szép haza földén ők voltak közöttünk Toleratus Judeusok, most már a jövő ezredéven által mi legyünk köztök Toleratus Hungarusok.

Haragudhatik reám igazmondásomért — mert más okot nem adok reá — keresztyén; dühönghet ellenem zsidó; ninesenek többé magasröptű vágyaim, csak Horváth Marci *) meg ne verethesse simai pusztácskámon s toicsvai pincém ajtajában a lelketmaró rézdobot, fel-felkiáltva: egy, kettő! ki ad többet érte? Csak Gencsy Károly s Mudrány András öreg barátaim ne kérdezzék egymástól szánakozó arccal: mi lesz most már ebből a vén emberből, s mi lesz öt neveletlen árváiból?

Hát ezért az egész kötetet képező a Nyírvízszabályozást, a Nyírvízszabályozók bűneit, tág lelkiösmeretét, s az érdekeltség gyávaságát regisztráló s megrovó röpiratom kinyomatásáért s közrebocsátásáért hány nyíri atyafi és nem atyafi fogja tőlem elfordítani fejét? Ha valaki oly tárgyban szerepel, oly dolgok eldöntése mellett adja ide vagy oda szavazatát, mely nem tisztán az ő saját ügye, de ezer meg ezer gazdagabb vagy szegényebb családok vagyona, jólléte felett is örök időkre határoz: az az ember, bárki gyermeke legyen, készen álljon mindég a közvélemény és a sajtó igaz birói széke előtt megjeleni. A Nyírvi-zek ügye nemesak a gróf Károlyi Tibor úr, Mecz-

*) Nyiregyházaí végrehajtó.

ner Gyula úr és a Szeszics mérnök ügye; az az ügy többünké is, anyagilag érdekel az nyolcezer családot. Különb is hol mondtam hazugságot? Melyik sora nem igaz kis röpiratomnak? Elő véle! Verjétek fejemhez, szégyenitsetek meg a világ előtt, türni fogom békével; az a kis humor, az a gyöngesatyrius szósz, melyben feltálatam a pecsenyét, nem változtat az igazságon; a különben nagyon száraz ételt akartam olvasóim előtt élvezhetőbbé tenni. Kis részben talán sikerült is.

Sőt nehogy szememre vethessék, mikép nincs könnyebb, mint mások műveit gáncsolni, bírálni s megítélni anélkül, hogy jobbat s célszerűbbet hoznánk javaslatba helyette: elmondom, hogy helyzetünkben hitem szerint, s a nyíri érdekeltég kilenetizedrésznéek meggyőződése szerint is, hogy kellett volna eleitőlfogva, mikor még lehetett mindent tenni, s hogy kellett volna ma, midőn már alig tehetünk valamit célszerűen, s a Nyír viszonyaihoz mérten eljárni.

1879-ben, a társulat megalakittatásakor, midőn a választmány első tanácskozó gyűlését tartá a megyeház kis termében, ezen most röviden előadandó tervjavaslatomat huszonnégy példányban leirattam, s választmányi tagtársaim közt szétosztottam. Szeszics mérnök úrnak is adtam egyet, nem tagadhatja; elolvasásra sem méltatták, azt hiszem, sem ő, sem választmányi tagtársaim, nem-

hogy figyelemre vagy épen tárgyalásra érdeme-
sitették volna. A nyíri ember csak a commissa-
rius hangjára mozdul meg. Tervem ennyiből állt
volna: azon hét völgyeletek félig-meddig beomlott
csatornáit, melyeket vármegye árkának nevez a
nyíri ember, melyeket Szabolcsmegye felejthetlen
alispánja, néhai Kállay Miklós, tisztán közigazga-
tási célból, megyei és nem társulati mérnökkel,
rabok munkájával, nem pénzes vállalkozókkal, kik-
nek míveleteikben a társulati igazgatók és mérnök
urak bizonyos könnyen kitalálható okoknál fogva,
nagyon szeretnek hibát találni, s a collaudirozás-
nál még a kákán is görcsöt keresni, csendesen,
négy hosszú évekig, 1802-től 1806-ig, ingyen
ásatott ki: mi is javíttassuk ki, ásassuk mélyebbre,
szélesebbre, partjait erősbíttessük meg; mindezen
munkák teljesítését, megvárva a szárazabb éveket,
kevés pénz s kevés kiadással, mintegy házilag,
külön völgyeletenként eszközöljük. Ha ez becsü-
lettel végrehajtatott, a Nyírvizek szabályozása már
felelészben befejeztetett; tervem szerint a Nyír-
vízszabályozás két részre lett volna osztandó, úgy-
mint a folyó Nyírvizek szabályozása először, és
csak azután az álló nyíri tavak mozgósítása. Mikor
ezt a két külön dolgot összezavartuk, s az érde-
keltséget egy compact társulattá idomították, hogy
a Mária-pócsi barátok fillérje a szigeti ref. kolle-
gium földét, vagy megfordítva, kölcsönösen sza-

bályozzák; hogy a Nyíri János úr Geszte réjtjét, melynek meg lehet mozgósítása ezerekbe kerül, az én néhány fillérrel szabályozható pazonyi Sartelkém, vagy megfordítva szabályozza: ez a terv a mérnökök és a mások kárán gazdagodók hasznas előnyére készült terv volt. Az én laicus tervemnél a nyíri szegény birtokosság érdeke játszott a főszerepet. Szeszits úr agyában s papirosán már készen volt akkor ez a nagy keretben forgó, s ha nem csordul, de cseppen alapra fektetett milliomos szabályozási terv; biztatólag még gr. Károlyi Tibor elnök úr háromezer frttal megis jutalmazta érte, így az én ütött kopott tervemet s eszméimet figyelemre venni eszeágában sem volt. Ma még kevésbé; itt van már a kormánybiztos.

A tiszai társulatnak fizetett kétszázötvenezer forint s illetékei lefizetése után, magától értetik, hogy a Nyír megszerezte a jogot álló tavainak mozgósítására is. Hogy mikor? ma, vagy egy század alatt, vagy soha, az az egyesek dolga lett volna; de ami legfőbb, saját költségén s csakis a közös erővel kitisztított, megerősített hét völgyeleti csatornáknak eszközölhesse ezt minden birtokos.

Ha pedig valahol, mint Léta, Bogát, Huguaj, Besenyőd, Magy s még pár helyekről beszélnek, megtörtént volna, bár én ezt jóra való magyar birtokosról feltételezni sem bírom, hogy egyes földesurak álló tavaikat, nem a régi vármegye kanáli-

sain, de ki sem egyezkedve, más szomszéd birtokosok földjére bocsátották: ott az újabb vizsábályozó törvények szigora alkalmaztassék ellenök; de ne az összes nyíri birtokosság szenvedjen egyesek bűneiért, ha ugyan vannak bűnösök. A kemecsei legnagyobb völgyeleten legalább, mely kezdődik Kemecsenél s végződik Balkány és Kecskés pusztá vidékein, melynek partján fekszik az én lakközségem, Pazony is, határozottan mondhatom, ilyen visszaélés nem létezik; de nem is tőrtük volna el, ha lecsapolások történtek, mint a harangodi, orosi csekély árkolások, azok is mind a Kállay Miklós-féle ősi csatornákba vezettettek. Az ilyen bogáti, hügyaji, létai sat. más kárán boldogulni akaró formalecsapolásokról mi itt a kemecsei völgyön fogalommal sem bírunk; ilyeneket saját testvérem érdekében sem tudnék legyezgetni. Ennyi lett volna röviden elmondva az én szabályozási tervem, s akkor nem átkoz sem elnököt, sem igazgatót, sem mérnököket a Nyír soha.

Mikor én Bajorországban jártam, ezelőtt vagy tizenöt esztendővel, a dunaparti Regensburg város egyik szép mulató-helyén, azt kérdezték többen a német sógorok: meg van-e még Magyarországon az az átkozott Beleznay család? A 18. század közepén, a hét éves Burkus háború alkalmával történt huszáros eseményekkel hozzák a Bajorok ezt a kérdést kapcsolatba. Sze-

retném tudni, ha úgy vagy száz év múlva, megfognak-e a Nyírben épen így emlegetni, egy pár gróf, egy pár kormánybiztos, s egy pár Kisszeli és Szeszits-forma mérnöknek is a nevét? Adja Isten, hogy én csalódjam!!

Most leteszem tollamat, csupán még a kés-márki kollégiumban tanuló tizenhárom éves kis fiamnak hagyom meg ezennel végrendeletileg, hogyha Isten elengedi érni ötvenedik évét, írja meg akkor ezen kis munkám második kötetét is, jegyezze fel benne híven ezen szerencsétlen Nyírvízszabályozók hányattatásait, zaklattatásait, szóval félszázados siralmas történetét. Ha feljegyezte tudom jól, hogy az a kötet, mit ő fog megírni, háromszorta vastagabb lesz, mint ez, amit én írtam meg.

V É G E.

Dr. BALLAGI GEZA

Előfizetők.

Gräfel József, szabolcsi főispán, Nyiregyháza. Pscherer József, Bogát. Gál Elek, Balkány. Kállay Jeni, 4 példány, Oros. Böszőrményi Kornél, Nyiregyháza. Elek Béla, Pazon. Görömbei Péter, Nagy-Kálló. Kállay Lipót, Napkor. Megyesy Géza, N.-Kálló. Beszterczey Ferenc, N.-Kálló. Petrovics Gyula, Oros. Doktor Jóna András, N.-Kálló. Kállay Ubáld, N.-Kálló. Ferenczy Bertalan, N.-Kálló. Hvezda Károly, N.-Kálló. Barna Miklós, Oros. Gróf Dessewffy Vince, Királytelek. Gróf Dessewffy Alajos, Királytelek. Gróf Dessewffy Béla, Királytelek. Miklós László, Nyiregyháza. Vidovics Antal, Tas. Vidovics Ferenc, Tas. Gesztelyi Nagy Lajos, Encsencs. Bertha János, Encsencs. Vitéz János, Nyír-Bakta. Riesz Salamon, Tokaj. Székely Károly, Tokaj. Izsépy Elek, Tokaj. Bay Ferenc, 3 példány, Nyír-Mada. Potoczky Dezső, Berzék. Évva András, S.-A.-Ujhely. Becske Bálint, S.-A.-Ujhely. Malonyay Ferenc, Varannó. Zalay István, Szerencs. Kállay András, 2 példány, N.-Halász. Miklós Ferenc, Királytelek. Csoma István, Csobád. Molnár István főispán, S.-A.-Ujhely. Horváth József, Buj. Nagy Mihály, Buj. Szögyéni Jenő, Buj. Harkányi Frigyes, Harkány. Gr. Andrassy Tivadar, Terebes. Gromann Dezső, Budapest. Prónay Gábor, Budapest. Szathmáry László, Budapest. Dobránszky Péter, Budapest. Szekeres János, Tisza-Lök. Bodnár Demeter, T.-Lök. Grosz M. Lajos, T.-Lök. Reichmann Izidor, T.-Lök. Bodnár János, T.-Lök. Gróf Krudy Gyula, Nyiregyháza. Farkas Ferenc, Kenyézlő. Bessenyei László, Gáva. Lip-tay Károly, Karász. Báró Horváth Gedeon, Kisvárda. Detrik Pál, Pát-roha. Genesy Károly, Léta, 25 példány. Zoltán Ferenc, Székely. Elek László, Demecser. Ifj. Lónyay Gábor, Olaszi. Lónyay Sándor, Namény. Ötvös Jenő, Namény. Kerekrety Miklós, Nyiregyháza. Bogár Lajos, Nyiregyháza. Kertész Bertalan, Nyiregyháza. Szerviczky Ödön. S.-A.-Ujhely. Mailáth József, Perbenyik. Meskó László, Nyiregyháza. Hás Ignác, Nyiregyháza. Meczner Béla, Szomotor. Miklós Béla, N.-Géres. Héczey László, Buj. Darvas Ferenc, Buj. Andrassy Kálmán, Buj. Szirmay Ödön, Budapest. Vidlicskay József, Nyiregyháza. Mocsáry Lajos,

Budapest. Kovács László, Budapest. Pilissy Ferdinánd, Nagy-Géres. Farkas Károly, Budapest. Dobos Imre, T.-Lök. Borús Lajos, T.-Lök. Pál János, T.-Lök. Lisszauer Ignác, T.-Lök. Weinberger Ignác, T.-Lök. Vay Andor, Nyiregyháza. Fejes Imre, Nyiregyháza. Szeszits Lajos, Nyiregyháza. Tóth Lajos, Kótaj. Liptay Béla, Kisvárd. Csajkos Miklós, Tas, Pátroha. Marky Frigyes, Pátroha. Zoltán János, alispán. Elek Emil, Demeceer. Lónyay Ödön, B.-Olaszi. Gróf Vay Ádám, 5 példány, Berkesz. Nagy Barnabás, Tolcsván. Bodnár István, Nyiregyháza. Burger, Szeged, 10 példány. Wéber Soma, Szepes-Béla. Kállay Ferenc, Nyiregyháza. Kornis Ferenc, elnök, Nyiregyháza. Borbély Miklós, Kemece. Mikecz Miklós, Kemece. Szabó Ferenc, Pazony. Jármay Márton, Kótaj. Marosy István, Tura. Mudrány András, Szabolcs. Vay István, Vaja. Szunyogh Bertalan, Fejértó. Bay Bertalan, Debrecen. Csajkos Gyula, Debrecen. Prámer Alajos, S.-A.-Ujhely. Gencsy Ferenc, Tisza-Keszi, 5 példány. Vályi Ferenc, Pazony. Vályi János, Majtis. Korda Lajos, Pazony. Weiss Lipót, Szakoly. Hartstein Ignác, Pazony. Búza József, Tolcsva. Frits József, Tolcsva. Eszéki Antal, Nyiregyháza. Kecskeméthy Zsigmond, Keresztúr. Kossuth Pál, Szögh-Ujhely. Krasznay Péter, Kemece. Kriston Miklós, Kemece. Bajusz József, 4 példány, S.-A.-Ujhely.

Zemplén megye

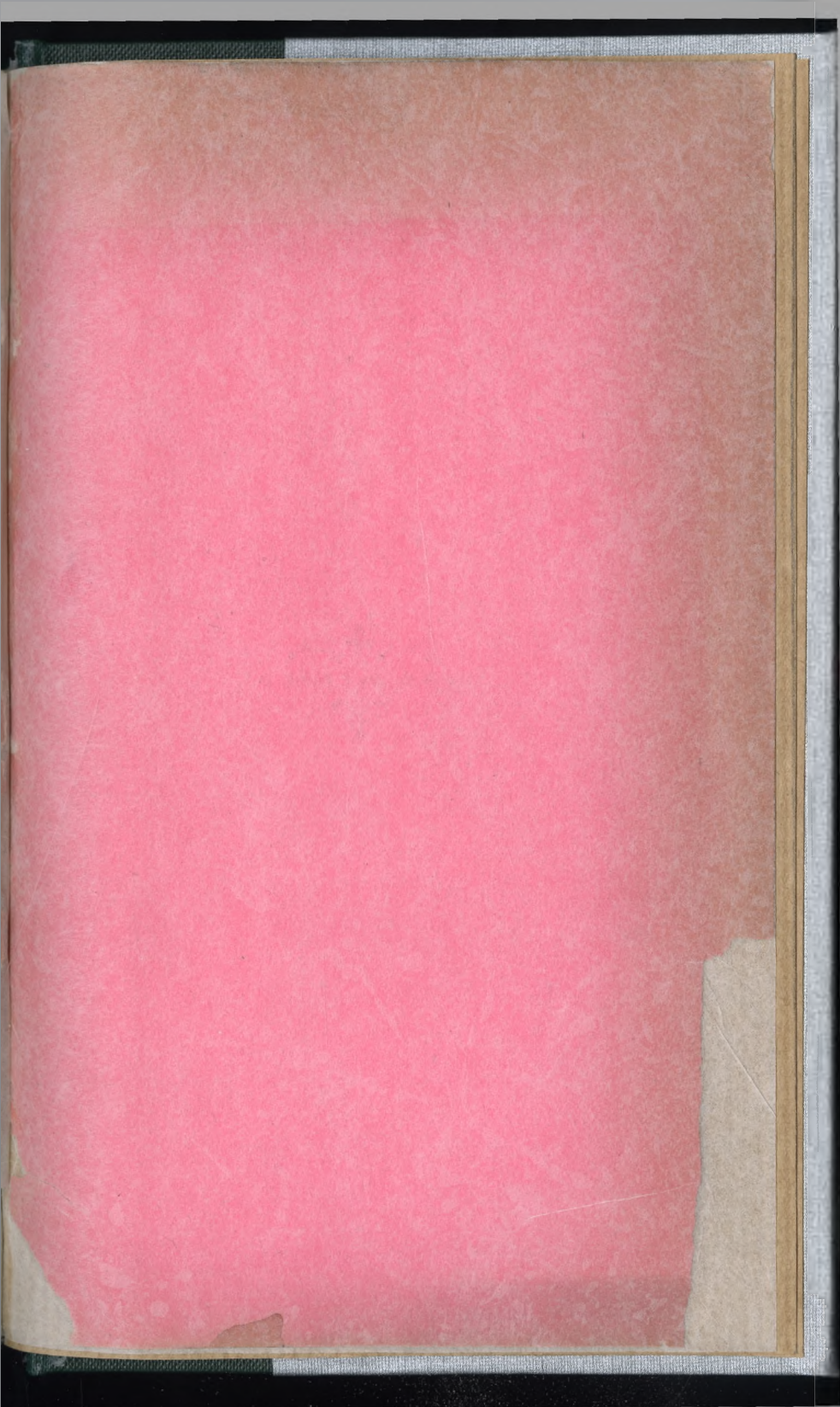

a
 Nyírvíz társulat
 csatornahálózatának
 ábrázolása.

Jegyzet. A vékonyan húzott vonalak az egyes csatornák vízcijező területét jelölik.

Szatmár megye

✦ Bolti ára 1 forint. ✦

brecem
off. vor
cabe m
K. / a

